

บทที่ 2

สถานะและปัญหาเรื่องชาติพันธุ์ในพม่า และการอพยพมาเป็นผู้ลี้ภัยในประเทศไทย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผู้ศึกษาขอเริ่มเรื่องเกี่ยวกับชีวิตของผู้ลี้ภัยด้วยเสียงของพวกเขาจำนวนหนึ่งที่เดินทางจากพม่าที่ถ่ายทอดผ่านผู้ศึกษาสู่งานศึกษาวชิยานิพนธ์หัวข้อ “ชีวิตพลัดถิ่น” หนึ่งในเสียงเหล่านี้ บางคนยังอยู่ภายในค่ายผู้ลี้ภัย บางคนอยู่นอกค่าย บางคนได้ย้ายไปอยู่สหรัฐอเมริกา และบางคนเลือกที่จะกลับไปเสียดังโดยไม่เกี่ยวข้องกับทั้งผู้นำที่ต่อสู้กับพม่า และทหารพม่า ณ ที่นี้ เสียงพวกเขาแตกต่างกันในแต่ละคน และในคนเดียวกันก็แตกต่างกัน หากต่างสถานการณ์

“คนบนโลกนี้ทุกคนก็อยู่ด้วยความคาดหวังของเขาเอง ฉันก็เป็นคนหนึ่งโน้น เมื่อเราไม่สามารถจะทำในสิ่งที่เราอยากทำหรือที่อยากเป็น พวกเรารู้สึกโกรธ และเกลียดตายตาของคนที่อยู่รอบตัวเรา แม้ว่าพวกเขาจะช่วยเหลือเราได้ แต่เขาไม่ได้ช่วยอะไร ฉันรู้สึกแสบในใจว่า ทำไมฉันต้องยอมรับสิ่งเหล่านี้ แทนที่จะปฏิเสธมัน ฉันไม่มีความสุขเลยเวลาที่นึกถึงสิ่งเหล่านี้ แต่ยังไงก็ตาม ฉันรู้ว่า มันเป็นไปได้ที่เราจะไม่รักษาแนวทางเดิน ที่เดินไปกับคนอื่น (19 มกราคม 2548)”¹

“ในเวลานี้ผมเรียนรู้ที่จะใช้ชีวิตในโลกแห่งความเป็นจริงที่ปฏิบัติได้ โดยความรู้สึกจริง ๆ แล้ว ผมมีความรู้สึกอึดอัดมากมายเหลือเกินเพราะสถานที่ ที่ผมกำลังอาศัยอยู่นี้ไม่ใช่ประเทศของผม และผมก็จากบ้านจากครอบครัวของผมเอง ผมไม่รู้สึกรู้ว่ามีความสุขเท่าไรเลย ดังนั้นเมื่อใดก็ตามที่

¹ จดหมายจากผู้ลี้ภัย หลังจากผู้ศึกษาเสร็จจากการเก็บข้อมูลภาคสนามในช่วงเวลา 6 เดือน ในค่ายผู้ลี้ภัยจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ผมมีความรู้สึกที่ซับซ้อนบอกไม่ถูก เกิดขึ้นในหัวใจของผม ผมจะต้องย้อนนึกขึ้นมาในใจว่า จะมีความสุข และดีเพียงใดหากได้อยู่ในแผ่นดินของตัวเอง ผมไม่เคยแม้กระทั่งฝันว่า จะอาศัยอยู่ที่นี้แม้แต่วินาทีหรือนาทีเดียว”

“ผมปรารถนาอย่างยิ่งที่จะออกไปจากที่นี่ [ค่ายผู้ลี้ภัย] แต่ผมก็ยังอยู่ที่นี้ เพราะรัฐบาลพม่ายังใช้อำนาจที่รุนแรงอยู่ ไม่ว่าจะผมจะอยู่ที่นี้ หรือเดินทางกลับไปบ้านเกิด ยังไงเสียก็ต้องมีอุปสรรคมากมายหลายอย่างที่ผมจะต้องเผชิญอยู่ดี ผมก็เลยต้องยอมทนในสิ่งที่ได้รับ (12 มกราคม 2548)”²

“พวกเราไม่ใช่อะไรสักอย่าง เราไม่ใช่ refugee ถึงแม้มาก่อนจะเคยเป็น เราไม่ใช่ประชาชนของพม่า และตอนนี้เราก็ไม่ยอมรับผู้นำ ที่หลอกเราว่า จะนำเราสู่เพื่อเป็นอิสระ เราไม่ใช่คนของผู้นำเราอีกด้วย เวลานี้ เราชอบที่จะอยู่อย่างนี้”³

คนพลัดถิ่นจำนวนมากมายเหลือเกินที่ไม่สามารถอยู่ ถิ่นฐานเดิมได้อีกต่อไป พวกเขาได้รับความทุกข์ทรมานจากสงครามความขัดแย้งระหว่างกองทัพพม่าและกลุ่มกบฏ ทำให้ประชาชนจำนวนมากพรากคนที่เขารัก แยกกระสานซ่านเซ็นหลายครอบครัว สมาชิกจากไปอย่างไม่มีวันกลับ บ้างก็ยังรออย่างมีความหวัง และบางรายถึงแม้จะดำรงชีพมีร่างกายครบแต่จิตใจล่องลอยไปไกลเกินกว่าจะกลับคืนเสียแล้ว และมีเพียงคนจำนวนหนึ่งเท่านั้นที่ได้ย้ายเข้ามาอยู่อาศัยในค่ายผู้ลี้ภัย เป็นการสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วมโดยผ่านกิจกรรมขององค์กรที่ทำให้ผู้ศึกษาได้เข้าใจพวกเขา และพยายามที่จะทำความเข้าใจจากมุมมองของพวกเขาที่ซับซ้อนและแตกต่าง ซึ่งขัดแย้งในตัวเองอย่างมาก ภายใต้ภาพลักษณ์ที่ถูกทำให้เห็นว่าพวกเขาก็เหมือน ๆ กันคือเป็น “ผู้ลี้ภัย” ผู้ศึกษาคิดได้จากการศึกษาภาคสนามว่าพวกเขาต้องการสื่อสารอะไรบางอย่าง และ ณ วันนั้นเอง ขณะที่เริ่มเก็บ

² จดหมายอีกฉบับหนึ่งถึงผู้ศึกษา จากผู้ลี้ภัยจังหวัดแม่ฮ่องสอน

³ จากการสัมภาษณ์ ในอดีตเขาเคยเป็นผู้ลี้ภัย ที่บัดนี้ได้อาศัยอยู่อย่างไม่เป็นหลักแหล่ง ตามแนวชายแดนไทย-พม่า

ข้อมูลและใช้ชีวิตกับพวกเขาได้ 5 วัน โดยพยายามสืบหาการเรียกชื่อกลุ่มชาติพันธุ์ของตัวเอง สิ่งที่ทำให้ผู้ศึกษาถูกคิดและเปลี่ยนแนวทางการเก็บข้อมูลก็คือ คำพูดของล๋าม ที่สะท้อนความรู้สึกของเขา ออกมาต่อผู้ศึกษาว่า

“พี่ หนูไม่อยากให้พี่ถามใคร ๆ ว่าเขาเป็นคน “เผ่า⁴” อะไร ไม่มีใครอยากตอบ พ่อหนูกับแม่ก็คนละเผ่า ที่นี่ เราไม่สนใจเรื่องเผ่า เรามี nationalism เป็นคาเร็นนี่เราจะสู้เพื่อรัฐคาเร็นนี่ของเรา”

ผู้ศึกษาถาม: “เวลาไหนเราถึงจะพูดเรื่องเผ่าได้”

“เรื่องนี้ไม่มีใครพูดกันได้ง่าย ๆ นะ ต้องรู้จักกันมากพอ แต่คนที่นี่ทุกคนเป็นคาเร็นนี่เหมือนกันหมด (บ่อยครั้งที่พวกเขาเรียกคาเร็นนี่โดยหมายถึงชาติคาเร็นนี่) ไม่แยกเป็นเผ่า เรามี ideologies ของเรา”

จากคำพูดนั้นทำให้ผู้ศึกษาได้บทเรียน และทำให้เปลี่ยนมุมมองใหม่จากการให้ความสนใจในเรื่องผู้ลี้ภัยกับชาติพันธุ์ศึกษา ซึ่งผู้ศึกษาไม่เคยรับรู้มาก่อนเลยเกี่ยวกับชีวิตของพวกเขาที่อาศัยอยู่ในค่ายผู้ลี้ภัยด้วยมุมมองใหม่ และจากงานของ จีรูวดี เสนาคำ (2547) ได้นำทางให้ผู้ศึกษากลับไปอ่านงานอีกจำนวนหนึ่ง จนได้รู้จักกับความหมายของคนพลัดถิ่น

ข้อสรุปเบื้องต้นในการศึกษาก่อนที่จะเริ่มเก็บข้อมูลต่อไป ก็คือไม่ใช่ทุกคนที่ได้รับความเดือดร้อนจากภัยสงครามจะอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ในค่ายผู้ลี้ภัย พวกเขาอาจจะย้ายถิ่นตั้งหลักแหล่งที่หนึ่งทีใด ทั้งภายในประเทศพม่าและประเทศไทยซึ่งอาจจะใช้เวลาหลายปี ค.ศ. จึงเดินทางเข้ามาอยู่ภายในค่าย และมีคนเป็นจำนวนมากที่อยู่กลับไปมาระหว่างค่ายกับภายนอกค่าย ขณะที่พวกเขาอยู่ภายในค่ายผู้ลี้ภัยมีหลายสิ่งหลายอย่างที่มากกว่ากิจกรรมที่เกี่ยวกับเรื่องภายใน แต่เป็นความรู้สึกที่เชื่อมโยงที่พวกเขาคิดถึงบ้าน ที่เขาจากมา มีความรู้สึกสับสนกับบ้านในปัจจุบันคือในค่ายผู้ลี้ภัย

⁴คำว่า “เผ่า” ถูกใช้โดยข้าราชการไทย และคนในประเทศไทย แต่ภาษาที่เป็นทางการของผู้ลี้ภัยและเขาใช้ในการสื่อสารกับคนภายนอกอื่นๆ โดยผู้ลี้ภัยที่เข้าใจภาษาอังกฤษว่า “ethnic”

และต้องเรียนรู้อะไรใหม่ ๆ มากมาย กับบ้าน ที่เพิ่งมาทำความเข้าใจ คือบ้านในฐานะที่เป็นชาติคาเร็นนี่ บ้านในลักษณะที่เป็นชาติได้เข้ามาทำงานเพื่อปรับความรู้สึกที่ทำให้ สถานที่ที่ทั้งแอดอันตรายจากภัยธรรมชาติ ความอดอยากหิวโหยความน่าเบื่อจากการอยู่จำเจ มีความหวังว่าเขาจะสามารถเป็นส่วนหนึ่งของชาติคาเร็นนี่ได้ และก็พบว่า พวกเขาหลาย ๆ คนไม่มีความสุขนักกับการถูกนำเข้าไปเป็นสมาชิกหรือเป็นส่วนหนึ่งของชาติ บางคนต้องการแต่ถูกกีดกันออกไป แต่อีกด้านหนึ่งของความรู้สึกที่จะกลับไปชุมชนเดิมก็มีความซับซ้อนแตกต่างกันในแต่ละคนที่ไม่สามารถจะกลับบ้านได้ และเหลือค้างอยู่ในค่าย เผชิญกับความกลัว ความเกลียด ต่อคนที่ทำลายบ้านและคนที่เขารัก แต่บ้านที่อยู่ปัจจุบัน ดูเหมือนว่าไม่น่าจะสามารถมีชีวิตที่มีความสุขได้และต้องอยู่อย่างทนทาน อดทนเหลือเกิน

2.1 ภาพรวมของปัญหาชาติพันธุ์ในพม่า

ในปัจจุบันประเทศพม่ามีประชากรประมาณ 45 ล้านคน ประกอบด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ มากมายหลายกลุ่มชาติพันธุ์พม่าอาศัยอยู่ตอนกลางของประเทศท่ามกลางกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ มีภาษาต่าง ๆ ประมาณ 111 ภาษา และมีประวัติศาสตร์เกี่ยวกับปัญหาความขัดแย้งในพม่าที่ต่อเนื่องมาจากอดีตตลอดเวลา กล่าวคือพม่ามีความขัดแย้งที่ยาวนานระหว่าง สยาม และฉาน โดยที่กลุ่มชาติพันธุ์ส่วนน้อยอยู่ในตำแหน่งที่เป็นกันชน ระหว่างความขัดแย้งของการแข่งขันเพื่อมีอำนาจทางการเมือง ต่อมาความขัดแย้งภายในพม่ามีลักษณะเปลี่ยนแปลงไป ในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 1820 ชาวอเมริกันแบ็บติสต์ได้เข้ามาเผยแพร่ศาสนาให้แก่กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง เช่น ส่งเสริมในด้านต่าง ๆ เช่น ศาสนาและการศึกษา ขณะเดียวกัน อังกฤษก็เป็นศัตรูกับราชวงศ์พม่า และได้มีการปะทะกันในอาณาบริเวณชายแดน จนกระทั่งเกิดสงครามขึ้น ในปี ค.ศ. 1826 สงครามดำเนินเรื่อยมาจนถึงสิ้นสุดลงพม่ายอมแพ้และสูญเสียพื้นที่บางส่วน เช่น พื้นที่แนวเทือกเขาตะนาวศรี (Tenasserim) ให้แก่อังกฤษ การสนับสนุนกะเหรี่ยงโดยอังกฤษให้กะเหรี่ยงให้มีอำนาจเหนือพม่าจึงได้เริ่มต้นขึ้น และได้มีสงครามระหว่างอังกฤษกับพม่าอีกเมื่อปี ค.ศ. 1852 จนถึง 1885 กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงได้เข้าไปสนับสนุนอังกฤษสู้กับพม่า หลังจากนั้น อังกฤษได้จัดการบริหารงานอาณานิคมโดยให้พม่ากลายเป็นจังหวัดหนึ่งของอินเดียในปี ค.ศ. 1886 ความสัมพันธ์ระหว่างกะเหรี่ยงกับอังกฤษได้ถูกสถาปนาขึ้นอย่างสมบูรณ์ ในระหว่างสงครามโลกครั้งที่สอง กองทัพประเทศญี่ปุ่นได้เข้ามายึดครองพม่าโดยผลักดันให้

อังกฤษเจ้าอาณานิคมออกไป และภายหลังการแพ้สงครามของญี่ปุ่น อังกฤษก็พยายามที่จะกลับเข้ามาครองอำนาจดั้งเดิม แต่ พม่าได้จัดตั้งพรรคสันนิบาตเสรีชน ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการต่อต้านฟาสซิสต์ (AFPFL) ส่วนชนกลุ่มน้อยก็ประกาศจัดตั้งเป็นรัฐอิสระและก่อตั้งสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยงขึ้น ส่วนไทใหญ่ก็จัดตั้งสภาเจ้าฟ้ารัฐฉาน

ในที่สุดเมื่อปี ค.ศ. 1947 นายพลอองซานได้ร่วมประชุมกับไทใหญ่ คณะจีน และจีน ที่เมืองปางโหลงเพื่อร่วมกันลงนามขอเอกราชจากอังกฤษ แต่ฝ่ายกะเหรี่ยงต้องการตกลงกับอังกฤษโดยไม่ผ่านพม่าและต้องการแยกการปกครองเป็นของตัวเองโดยไม่ขึ้นกับพม่า ฝ่ายพม่าได้ร่วมกับกลุ่มต่าง ๆ จัดร่างรัฐธรรมนูญในปี ค.ศ. 1947 และในข้อตกลงได้ระบุว่าให้มีการรวมเป็นสหภาพ โดยสามารถที่จะเป็นอิสระได้เมื่อครบ 10 ปี โดยที่กลุ่มที่เข้าร่วมคือ ฉาน คาเร็นนี คณะจีน จีน โดยไม่มีกะเหรี่ยง แต่ในระหว่างการประชุมร่างรัฐธรรมนูญ นายพล อองซาน และนักการเมืองผู้นำได้ถูกลอบยิงเสียชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างพม่ากับชนกลุ่มน้อยได้เปลี่ยนแปลงไป เพราะผู้นำใหม่มีนโยบายแตกต่างจากผู้นำเก่า คือ นายพลอูและ นายพลเนวิน ทั้งสองไม่ต้องการให้ชนกลุ่มน้อยมีสิทธิตามสนธิสัญญาปางโหลง ภายหลังการจัดตั้งรัฐธรรมนูญ จากปี ค.ศ.1947 ผ่านไปได้ 10 ปี คือในปี ค.ศ. 1957 รัฐบาลพม่าไม่ยอมให้ไทใหญ่ และชนกลุ่มน้อยอื่น ๆ แยกตัวออกไป และเป็นเหตุให้เกิดสงครามระหว่างกันมาจนถึงบัดนี้ และในปี ค.ศ.1962 ได้ประกาศยกเลิกรัฐธรรมนูญ ปี ค.ศ. 1947 รัฐบาลพม่าได้ถูกสร้างเพื่อให้เป็นเอกภาพด้วยการกดขี่ชนกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนน้อยต่าง ๆ ออกไป

ดังนั้น สาเหตุความขัดแย้งหลัก ๆ ทางการเมือง ระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงและพม่า จึงกล่าวได้ว่าสืบเนื่องมาจากการเมืองในพม่าในช่วงเวลาที่ตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษ กะเหรี่ยงได้อาศัยช่วงเวลาดังกล่าวพลิกบทบาทจากเดิมที่ถูกกดขี่โดยพม่ามาเป็นมีอำนาจเหนือโดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลอาณานิคมจนมีสถานภาพที่เปลี่ยนไป และภายหลังอาณานิคมจึงเป็นช่วงเวลาของพม่าที่ได้กลับมาสถาปนาอำนาจเหนืออาณาบริเวณรัฐ ซึ่งใช้ระยะเวลามาอย่างยาวนานกระทั่งถึงปัจจุบัน ซึ่งผู้ศึกษาจะบรรยายความขัดแย้งภายในประเทศพม่าให้ชัดเจนมากยิ่งขึ้นโดยลำดับ โดยแบ่งช่วงเวลาเหตุการณ์สำคัญออกเป็นสามช่วงคือ

1. ความขัดแย้งก่อนช่วงเวลาอาณานิคมอังกฤษ
2. ความขัดแย้งที่ครอบคลุมให้ช่วงเวลาที่พม่าตกเป็นอาณานิคมอังกฤษ และ
3. ความขัดแย้งช่วงหลังอาณานิคมอังกฤษจนถึงปัจจุบัน

2.1.1 ความขัดแย้งก่อนช่วงเวลาอาณานิคมอังกฤษ

ช่วงเวลาก่อนอาณานิคมของรัฐคะเร็นนีได้สถาปนาขึ้นระหว่างกลางคริสต์ศตวรรษที่ 18 และ 19 ประกอบไปด้วยเมืองต่าง ๆ คือ Bawlake, Kantarawaddy, Kyebogyi, Ngwe Daung, Naung pale และ Nam Meh Khone เมืองที่มีอำนาจมากที่สุดคือเมือง Kantarawaddy มีพื้นที่ครึ่งหนึ่งของรัฐทางด้านตะวันออก ในกาลต่อมา เมือง Nam Meh Khone และ Naung pale ได้แยกตัวแล้วรวมเข้ากับเมือง Saophya ของเมือง Bawlake ภายใต้การปกครองของ Shan Sawbws กลายมาเป็นระบบปกครอง Saophyas ดังนั้น Kyebogyi, Kantarawaddy และ Naung pale ได้สลายไป ระบบการปกครองแบบใหม่นี้ เรียกว่า myosas มีระบบการเก็บภาษี และจะต้องแข่งขันกับการปกครองอื่น ๆ เช่น ไทย (สยาม) ฉาน และคะเร็นนี เพื่อควบคุมทรัพยากร และควบคุมกำลังคนของตน หรือแรงงาน (Lehman 1967: 27)

ต่อมาทศวรรษที่ 1840 การขยายตัวของธุรกิจทำไม้ ได้ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ได้ตระหนักมากขึ้นเกี่ยวกับการควบคุมอำนาจเหนืออาณาเขตของกลุ่ม จากช่วงเวลานี้เองได้เกิดความโกลาหลขึ้นใน Kantarawaddy ในปี ค.ศ. 1889 จากปัญหาเรื่องผลประโยชน์ไม้ ได้เกิดความขัดแย้งระหว่างอังกฤษ คะเร็นนี ฉาน พม่า และไทย ซึ่งแต่ละกลุ่มได้พยายามอ้างสิทธิเหนือทรัพยากรและชุมชนหมู่บ้าน โดยเฉพาะพื้นที่ฝั่งตะวันออกของประเทศพม่า (ใกล้พรมแดนไทย) โดยเฉพาะบริเวณที่ราบแม่น้ำสาละวิน และแม่น้ำแม่สะเรียง

2.1.2 ความขัดแย้ง ที่ครอบครองช่วงเวลา อาณานิคมอังกฤษ

การเกิดเมืองหรือระบบการปกครองของ Saophyas ได้เกิดขึ้นระหว่างการแบ่งเขตแดนของเชียงใหม่ นับเป็นจุดเริ่มต้นของการอ้างและประกาศในระยะเวลาต่อมาว่า เป็นจุดเริ่มต้นของการสถาปนา คะเร็นนีอิสระ แต่อย่างไรก็ตามมีข้อมูลมากมายที่แสดงให้เห็นว่า คะเร็นนี ยังขึ้นอยู่กับพม่า เช่น ยังจ่ายภาษีให้แก่พม่า และยังพึ่งพาพม่าในด้านต่าง ๆ เช่น สาธารณสุข การศึกษา

ในปี 1875 ได้มีการทำสัญญาระหว่าง พม่ากับอังกฤษ ที่ทำให้คะเร็นนีเป็นอิสระจากพม่า หลังปี 1888 ได้เกิดความขัดแย้งระหว่าง Saophya กับ อังกฤษ สี่ปีหลังจากนั้น ได้มีการสถาปนา

รัฐทางด้านตะวันตกขึ้นเป็นระบบที่ขึ้นต่อระบบอาณานิคมอังกฤษและการบริหารขึ้นอยู่กับผู้บริหารอาณานิคมอินเดีย ทางด้านฝั่งตะวันตกได้กลายเป็นพื้นที่ปกครองชายแดนให้แก่อาณานิคม ดังนั้นการปกครองพื้นที่ราบและที่ต่ำถูกปกครองของอาณานิคม แต่พื้นที่สูงถูกปกครองภายใต้ระบบ Saophyas การบริหารงานโดยรัฐคาเร็นนี่ ซึ่งการบริหารงานพื้นที่ชายแดนจึงขึ้นอยู่กักระบบนี้ด้วยโดยตรง

จากการที่อังกฤษผนวกพม่าและดินแดนชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ เข้าเป็นมณฑลหนึ่งของอินเดีย การบริหารอาณานิคมอังกฤษได้แบ่งการปกครองออกเป็น 2 ส่วน คือ พม่าแท้ (Burma Proper) และส่วนที่เป็นบริเวณภูเขา (Hill Areas) หรือเขตชายแดน (Frontier Areas) พม่าแท้ คือ ดินแดนบางส่วนในอะระกันและมอญ พื้นที่นี้ถูกปกครองจากอาณานิคมโดยตรง (direct rule) ขณะที่พื้นที่ภูเขา อังกฤษได้ใช้การปกครองโดยอ้อม (indirect rule) โดยให้ผู้ปกครองเดิมปกครองต่อไป แต่อยู่ภายใต้การบริหารชาวอังกฤษ ซึ่งมีกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ อันได้แก่ ฉาน คะฉิ่น คาเร็นนี่ (คะยาห์) เทือกเขาชิน และกะเหรี่ยง และพื้นที่ในบริเวณแม่น้ำสาละวิน บางส่วนของอะระกัน และเทือกเขานากา

นโยบายการบริหารงานนี้ถูกเรียกว่านโยบายแบ่งแยกและปกครอง (divide and rule) จากนโยบายดังกล่าวทำให้พม่าที่แต่เดิมมีอำนาจเหนือกลุ่มชาติพันธุ์อื่นต้องกลายมามีสถานะเทียบเท่ากับการปกครองของชนกลุ่มน้อยและยังมีการยกระดับชนกลุ่มน้อยบางกลุ่มให้มีสถานะเหนือพม่า (วันดี สันติวุฒิมณี, 2545) รวมถึงได้ใช้ให้กะเหรี่ยงปราบปรามชาวพม่าที่ลุกขึ้นต่อต้านอังกฤษอีกด้วย

การนับถือศาสนาคริสต์ทำให้กะเหรี่ยงแตกต่างจากพม่าที่นับถือศาสนาพุทธ ช่วงเวลาที่พม่าเป็นอาณานิคมของอังกฤษ คนกะเหรี่ยง รู้สึกว่ามีอภิสิทธิ์ในรัฐอาณานิคมด้วย กะเหรี่ยงได้กลายมามีบทบาทสำคัญคือเป็น กองกำลังตำรวจของรัฐอาณานิคมอังกฤษ ในช่วงเวลาดังกล่าวนั้นเองผู้หญิงได้เข้ามามีสถานภาพและบทบาทในเรื่องการสอนหนังสือ การพยาบาล การผดุงครรภ์ และด้วยเหตุนี้เมื่อมีความพยายามที่จะรวมกะเหรี่ยงและคาเร็นนี่โดยผู้ที่ได้รับการศึกษาจากคริสต์จึงเข้ามามีบทบาทเป็นอย่างมากจนถึงปัจจุบัน

แต่ก็มีกลุ่มคนที่ไม่พอใจและได้เกิดการเคลื่อนย้ายของชาวกะเหรี่ยงและคาเร็นนี่เข้าไปตั้งถิ่นฐานในพื้นที่พม่าเป็นจำนวนมาก ซึ่งนับเป็นจำนวน 25% ของกะเหรี่ยงทั้งหมด ในจำนวนนี้ได้สืบทอดความเป็น คริสเตียน แต่ในระยะต่อมาได้มีบางส่วนหันไปนับถือศาสนาพุทธและผลมกมกลืนไปกับพม่า คนกะเหรี่ยงที่เหลืออาศัยอยู่ใน พื้นที่ภูเขาที่ห่างไกล เช่น Salaween และ Tenasserin ในกลุ่ม

เหล่านี้ยังคงนับถือผีบางส่วน เช่น กลุ่มต่าง ๆ ใน รัฐคาเร็นนี่ ได้แยกอยู่ต่างหากระหว่าง สยาม-พม่า-อังกฤษ ซึ่งเป็นเทคนิคอย่างหนึ่งของกะเหรี่ยงแดง (karenni) ที่ไม่ใช่เป็นส่วนหนึ่งของรัฐพม่า แต่มีผู้นำปกครองตนเอง

ในช่วงภายใต้การปกครองของอังกฤษ ถึงแม้ว่าคนที่ย้ายถิ่นทางภูมิศาสตร์ของกะเหรี่ยง จะใช้ภาษาแยกออกไป หรือศาสนาและระดับการพัฒนาที่แตกต่างจากสำนึกของอัตลักษณ์กะเหรี่ยงที่ปรากฏออกมาให้เห็นในช่วงท้ายศตวรรษที่ 19 แต่ได้มีการจัดตั้ง สันนิบาตพันธมิตรแห่งชาติกะเหรี่ยงขึ้น (Karen National Association) และได้สร้างภาพความเป็นองค์รวมของกะเหรี่ยง ในการปกป้องรัฐอาณานิคม ในที่สุด ช่วง 10 ปีก่อนสงครามโลกครั้งที่ 1 ก็ได้ก่อเกิดสำนึกชาติกะเหรี่ยงขึ้นมา (Christie 2000)

แม้ว่า สันนิบาตพันธมิตรแห่งชาติกะเหรี่ยงได้วางแผนให้เชื่อมโยงกลุ่มชาติพันธุ์ของกะเหรี่ยงทั้งหมด ซึ่งชัดเจนว่าผู้นำของกะเหรี่ยงเกือบทั้งหมดนับถือศาสนาคริสต์ สิ่งเหล่านี้ได้ทำให้ศาสนาคริสต์มีบทบาทหลักในการนิยามอัตลักษณ์แห่งชาติของกะเหรี่ยงขึ้นมา มีการสร้างวรรณกรรมชาติที่เป็นเนื้อหาเกี่ยวกับศาสนาคริสต์ขึ้นมาอย่างมากมาย และได้พยายามแบ่งแยกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหาทางศีลธรรม คุณค่า ไว้ให้มีความแตกต่างจากพม่า ความศักดิ์สิทธิ์ของชาติกะเหรี่ยงได้ถูกสถาปนาขึ้นบนพื้นฐานจริยธรรมของคริสต์ศาสนา ขณะเดียวกันจริยธรรมทางศาสนาได้ถูกนำกลับมาใช้เป็นเครื่องมือสร้างชาตินิยมของกะเหรี่ยง ประเด็นดังกล่าวได้สร้างผลกระทบต่อผู้นำกะเหรี่ยงที่เป็นกลุ่มชาตินิยมในศตวรรษที่ 20

ช่วงเวลาของการรวบรวมกะเหรี่ยงเดียวเกิดขึ้นเมื่อกะเหรี่ยงได้บริหารงานในพื้นที่ห่างไกล เพราะอินเดียสามารถกดดันและเรียกร้องอิสรภาพจนอังกฤษต้องมอบอิสรภาพให้ และผลต่อเนื่องก็มีผลถึงพม่า ที่เคยเป็นจังหวัดหนึ่งของอินเดียโดยตรง ในปี 1935 หลังจากเป็นอิสระ รัฐบาลพม่าได้มีการปกครองแบบกึ่งรัฐ โดยมีสภาที่เลือกมาจากคนพื้นเมือง ถึงแม้พม่าจะเข้ามามีโอกาสในการบริหารงานประเทศ แต่อำนาจที่แท้จริงยังคงอยู่ในรัฐบาลต่างประเทศ ซึ่งยังอยู่ในอำนาจของอังกฤษ ระบบดังกล่าว ดำเนินอยู่ ระหว่างปี 1937-1940 ในช่วงเวลาดังกล่าวนี่เองที่กะเหรี่ยงได้บริหารงานในส่วนพื้นที่ห่างไกล และมีตัวแทนจากมณฑล Salaween ซึ่งในพื้นที่ Salaween ส่วนใหญ่ถูกครอบครองด้วยกลุ่มย่อยของกะเหรี่ยงคือคาเร็นนี่นั่นเอง นับตั้งแต่ไปผู้นำกะเหรี่ยงจึงได้รับการศึกษาอย่างเป็นระบบมากขึ้นอีกด้วย

ความขัดแย้งระหว่างกะเหรี่ยงกับพม่าได้มาถึงจุดแตกหักในช่วงสงครามโลกครั้งที่ 2 ในช่วงต้นปี 1892 พม่าได้พยายามติดต่อกับญี่ปุ่น และกะเหรี่ยงเล่นบทบาทขวางญี่ปุ่น จนกระทั่ง อังกฤษแพ้สงคราม กะเหรี่ยงก็กลับไปอยู่ในชุมชน และต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่พม่าได้รับอิสรภาพ แต่ก็อยู่ในการควบคุมของกองทัพญี่ปุ่น แต่ในช่วงนั้นกะเหรี่ยงก็สามารถมีผู้ปกครองในพื้นที่ตัวเอง ภายใต้การปกครองของญี่ปุ่นนี้เองที่ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างกะเหรี่ยงกับพม่าถูกยัดออกไปอีก และผู้นำกะเหรี่ยงก็ได้เข้ากองทัพพม่าอิสระที่เรียกว่า Burma National Army (BNA) ซึ่งมีอองซาน (Aung San) เป็นผู้นำในการเรียกร้องอิสรภาพจากอังกฤษในระยะต่อมา

2.1.3 ความขัดแย้งหลังช่วงเวลาอาณานิคมอังกฤษ

ความขัดแย้งทางการเมืองในประเทศพม่า ระหว่างรัฐบาลเผด็จการพม่า กับกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ภายหลังจากการล่มสลายไปของการปกครองระบอบอาณานิคมของ จักรวรรดิอังกฤษ ได้เกิดความขัดแย้งทางการเมืองหลักระหว่างพม่ากับกลุ่มชาติพันธุ์ กล่าวคือ กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ต้องการที่จะปกครองตัวเอง หรืออาจจะรวมกับพม่าในลักษณะสหภาพ (Federation) เช่น Karen National Union (KNU), Kachin Independence Organisation (KIO), Karenni National Progressive Party (KNPP), และยังมีอีกหลาย ๆ กลุ่มในรัฐฉาน (Grundy-Warr 2002) กลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ได้สร้างเงื่อนไขใหม่ โดยพยายามที่จะสถาปนากการปกครองตนเองอย่างอิสระไม่ขึ้นต่อใคร และรวมกับความขัดแย้งเดิมภายใต้การปกครองของอาณานิคมอังกฤษ รัฐพม่า, กลุ่มกองกำลัง และ องค์กรกลุ่มชาติพันธุ์ที่ตั้งอยู่ภายนอกประเทศพม่า ต่างก็พยายามต่อสู้ภายใต้การรณรงค์เพื่อการปกครองตนเอง และมีกองกำลังจำนวนมากที่แสวงหาอำนาจด้วยการใช้ความรุนแรง และถึงแม้มีบางส่วนได้ดำเนินนโยบายการต่อสู้ด้วยสันติ แต่การต่อสู้ด้วยสันติบางครั้งก็แยกออกได้ยากกับกลยุทธ์การต่อสู้ด้วยความรุนแรง กลุ่มชาติพันธุ์ในพม่ามีความสัมพันธ์ที่ค่อนข้างซับซ้อนระหว่างกลุ่มตนเองและกลุ่มชาติพันธุ์อื่น และมีสายสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับชาตินิยม และอุดมการณ์ทางการเมือง เช่น อิทธิพลของอาณานิคม, มิซชันนารี (Christie 2000; Dudley 2001; วันดี สันติวุฒิมณี 2545; พรพิมล ตรีโชติ 2542)

ความขัดแย้งในประเทศพม่าหลังอาณานิคม มีข้อที่ควรพิจารณาที่น่าสนใจ คือ ในอดีตกะเหรี่ยงในฐานะผู้นำชนกลุ่มน้อยได้มีอำนาจฐานะเหนือพม่าที่เคยมีอำนาจเป็นใหญ่ และหลังอาณานิคม พม่าได้กลับมาใช้อำนาจเหนือชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ ส่วนชนกลุ่มน้อยได้แตกกระจายต่อสู้แข่งขัน

กันเองและกลุ่มผู้นำชนกลุ่มน้อยได้พยายามรักษาศักยภาพในการเป็นผู้นำ โดยการต่อสู้กับพม่า โดยอาศัยเงื่อนไขที่พม่าสร้างขึ้นเพื่อปกครอง คือ การให้ชาตินิยมเชิงชาติพันธุ์ในการปกครองรัฐสมัยใหม่ ซึ่งผู้ศึกษาได้เสนอในเนื้อหาต่อไป ดังนี้

2.1.4 ความขัดแย้งในรูปแบบ รัฐชาติพันธุ์ไทย (ethnocratic state)

ความขัดแย้งระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ กับ รัฐบาลพม่า เกิดขึ้นในเวลาใกล้เคียงกัน คือในช่วงทศวรรษที่ 1950 (Brown 1994: 33) ระบบการปกครองของพม่าสามารถที่จะเรียกว่า ได้ว่าเป็นระบอบ รัฐชาติพันธุ์ไทย (ethnocratic state) หมายความว่า รัฐที่อยู่ในสถานการณ์ที่เป็นตัวแทนหรือผู้ออกกฎหมาย ซึ่งมาจากการรวมตัวกันของชุมชนชาติพันธุ์ที่มีอำนาจครอบงำรัฐ เช่น อุดมการณ์ การบริหารรัฐและกระจายทรัพยากรต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวข้องกันอยู่สามประการคือ

1. ผู้นำที่ขึ้นสู่อำนาจในฐานะผู้นำรัฐประเภทต่าง ๆ ทั้งพลเรือนและทหารมาจากกลุ่มชาติพันธุ์หลักในที่นี้คือชาติพันธุ์พม่าทำให้เกิดเงื่อนไขของการผสมกลมกลืน (assimilation) ของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ เข้าสู่ศูนย์กลางกลุ่มชาติพันธุ์หลักในประเทศเพื่อจะเข้าไปใช้ประโยชน์ทางการเมือง วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ (Brown 1994: 36)

2. อุดมการณ์ในการสร้าง รัฐชาติพันธุ์ไทยมาจากคุณลักษณะของวัฒนธรรมและคุณค่าที่ครอบงำในส่วนของชาติพันธุ์ที่มีอำนาจเหนือภายในรัฐชาติพันธุ์ไทยนั้น ดังนั้นอัตลักษณ์แห่งชาติจึงมาจากการนิยามและพรรณนาประวัติศาสตร์ของชาติ ถึงแม้ประวัติแห่งชาติจะอยู่ในสังคมที่หลากหลายชาติพันธุ์ (multi-ethnic society) แต่มันได้ถูกทำให้ดูเหมือนมีลักษณะชาติพันธุ์เดียว (mono-ethnic society) ซึ่งถูกแสดงออกมาเหมือนกับการสวมใส่เสื้อผ้าเครื่องประดับให้กับภาษาที่ใช้สื่อสารกันภายในชาติพม่า (Brown 1994: 37)

3.สถาบันของ รัฐชาติพันธุ์ไทย ได้จัดวางระเบียบกฎหมาย และโครงสร้างทางการเมืองสนับสนุนการรักษาและบังคับเพื่อให้กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอำนาจเหนือให้มีอำนาจปกครองโดยลำพัง ดังนั้นการที่จะเข้าสู่การเมืองของ รัฐชาติพันธุ์ไทย โดยกลุ่มคนที่ไม่ใช่กลุ่มชาติพันธุ์หลักมีความจำเป็นที่จะต้องผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมเข้ากับวัฒนธรรมหลัก (Brown 1994: 37-8)

จากข้อเสนอของ Brown ข้างต้น มีสิ่งสำคัญที่ควรพิจารณาเป็นพิเศษในประเด็นรัฐชาติพันธุ์ไทยโดยผู้นำเชื้อสายพม่า ผลของมันกลับสร้างคู่ตรงข้ามและขัดแย้งกันขึ้นมา ก็คือการก่อตัวรัฐชาติพันธุ์พม่าหลังอาณานิคม ได้สร้างชาติเชิงชาติพันธุ์ ที่ชนชาติพม่าเป็นศูนย์กลางของคุณค่า และกลุ่มที่ต่อต้านหรือเรียกร่องรัฐปกครองตนเองอิสระ ก็ได้ใช้ประเด็นชาติพันธุ์ส่วนน้อยเพื่อรวบรวมกำลังคนและความชอบธรรมในการแบ่งแยกตนเองออกจากพม่าทั้งทางด้านสังคม ภาษา วัฒนธรรม และการเมือง

การเป็นคู่ตรงข้ามและขัดแย้งกันทางด้านชาติพันธุ์ ที่ถูกสร้างขึ้น ได้สร้างความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนน้อย ที่อยู่นอกส่วนอำนาจของรัฐชาติพันธุ์พม่า ที่เป็น ชาติพันธุ์ที่มีอำนาจหลัก ซึ่งการเกิดขึ้นมาของความเป็น ชนกลุ่มน้อย ไม่ได้ถูกสร้างขึ้นมาจากพม่าฝ่ายเดียว เพราะ กลุ่มต่าง ๆ นอกพม่า ได้มีกระบวนการในการสร้างความเป็นส่วนน้อยด้วยเช่นกัน เพื่อเรียกร่องสิทธิความเท่าเทียมในการปกครองตนเอง และนำมาสู่สร้างอุดมการณ์เชิงชาติพันธุ์ เพื่อรวบรวมคนและความช่วยเหลือทั้งการเข้าร่วมโดยสมัครใจและกึ่งบังคับ

และถึงแม้ชนกลุ่มน้อยจะมีการรวมตัวกันในลักษณะกลุ่มชาติพันธุ์ เช่นเดียวกับกับพม่า แต่ความสัมพันธ์โดยเปรียบเทียบระหว่างภายในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันนั้นไม่ค่อยราบรื่นนัก เนื่องด้วยมีความแตกต่างที่มีนัยยะสำคัญ ของพื้นเพ ประชาชนคาเรนนี คือ

ประการแรกเป็นเพราะความแตกต่างทางด้านภูมิศาสตร์ที่อยู่อาศัยและรูปแบบวิถีชีวิต อันเนื่องมาจากการผลิต เช่น กลุ่มที่อยู่อาศัยในที่ราบทำนาข้าว กับกลุ่มที่อาศัยอยู่ในที่สูงทำการเกษตรแบบไร่หมุนเวียนกลับมาใช้พื้นที่ใหม่ (swidden agriculture)

ประการที่สอง ความแตกต่างด้านการนับถือศาสนา เช่น ระหว่างกลุ่มคนที่พัฒนามา นับถือศาสนาพุทธหรือคริสต์ กับกลุ่มที่ไม่เปลี่ยนแปลงการนับถือศาสนาและนับถือผีแบบเดิม

ประการที่สาม ความแตกต่างจากการพัฒนาเทคโนโลยี และการติดต่อสื่อสารคมนาคม คือ ชุมชนที่อยู่ห่างไกลและอยู่บนที่สูงไม่ได้ติดต่อกับคนอื่นมากนัก และไม่สามารถจะพูดภาษาอื่น ๆ ได้ เช่น ภาษาที่ใช้ในการค้าขาย คือภาษาพม่า หรือ ภาษากะเหรี่ยงสกอร์ ที่เป็นที่ยอมรับใช้ หรือภาษาในกลุ่มชาติพันธุ์ คาเร็นนี่ที่มีอิทธิพล คือภาษา คะยาห์ จึงทำให้ชุมชนที่แตกต่างกันมีพัฒนาการและการปรับตัวสู่สังคมสมัยใหม่และอุดมการณ์รัฐสมัยใหม่ที่แตกต่างกัน

ดังนั้น การแบ่งแยกทางชาติพันธุ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนน้อยในพม่า ประกอบไปด้วยรัฐย่อย ๆ ต่าง ๆ ที่พยายามเข้าไปเปลี่ยนแปลง ความเป็นชุมชนอิสระและความเป็นส่วนตัวให้กลายเป็นส่วนรวม ซึ่งพื้นที่ส่วนนอกของกลุ่มชาติพันธุ์ส่วนน้อย เต็มไปด้วยทรัพยากรเป็นจำนวนมาก การทำลายความเป็นชุมชนอิสระ ให้กลายเป็นส่วนรวมขึ้นตรงต่อรัฐอิสระที่ขบถต่อพม่า จึงทำให้สามารถรวบรวมทรัพยากร ทำการค้า และเกณฑ์คนเข้าสู่กองทัพและกำลังที่สนับสนุนส่วนต่าง ๆ ได้

สามารถสรุปได้ว่า แนวคิดอุดมการณ์ที่ต่อสู้กับพม่ามาจนถึงปัจจุบัน มาจากเงื่อนไขหลัก สองประการ คือ

1. การแทรกแซงของพม่าต่อกะเหรี่ยง คาเร็นนี่ และอื่น ๆ และการเกิดขึ้นมาของผู้นำใหม่ทั้งกะเหรี่ยง คาเร็นนี่ที่ได้รับการศึกษาทางศาสนาคริสต์

2. กลุ่มเรียกร้องต่อสู้เพื่ออิสรภาพของกะเหรี่ยง ในทศวรรษที่ 1940 ได้ต้อนรับกะเหรี่ยงที่แตกกระจัดกระจายเข้าสู่กองทัพที่ต่อต้านพม่า และได้มีปฏิบัติการต่อการเรียกร้องเพื่อเป็นอิสระจากอาณานิคม เกิดการย้ายถิ่นขึ้นมากมายในระหว่างนี้ และผู้นำกะเหรี่ยงยังได้มีบทบาทที่กลับด้านความสัมพันธ์กับเจ้าอาณานิคมอีกด้วย (Brown 1994: 53-4) โดยการเข้าร่วมกับพม่าในการเรียกร้องความเป็นอิสระ จากอังกฤษช่วงหลังสงครามโลกครั้งที่สอง

ผลในด้านตรงข้ามของการสร้าง รัฐชาติพันธุ์ธิปไตย ของพม่าทำให้อริศัตรูแข็งแกร่งมากขึ้น จากการสร้างจิตสำนึกความเป็นชนกลุ่มน้อย (minority-consciousness) ให้เป็นอัตลักษณ์ใหม่ของชาติพันธุ์ของชนกลุ่มน้อย แต่ก็เกิดขึ้นบนพื้นฐานของการ กีดกัน ความสัมพันธ์ในระดับของชุมชน เครือญาติออกไป และแทนที่ด้วยความสัมพันธ์ของปัจเจก ครอบครัว ชุมชน ที่มีต่อรัฐท้องถิ่น

และรัฐชนบทที่มีต่อพม่า เกิดการสร้างแนวความคิดใหม่แทนที่แนวคิดแบบเดิม โดยขยายความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางชาติพันธุ์ (pan-ethnic solidarity) (Brown 1994: 52) การขยายกลายเป็นกลุ่มชาติพันธุ์รวม เช่น ชาติพันธุ์รวมกะเหรี่ยง (pan-karen) ได้พยายามรวมกะเหรี่ยงไปร์ สกอว์ และคาเร็นนี้เข้ามาให้เป็นกะเหรี่ยงเดียว หรือ กลุ่มที่ทรงอำนาจที่สุดในชนกลุ่มน้อยด้วยกัน มีความพยายามที่จะสถาปนาองค์กรขึ้นเป็น โฆษก และผู้นำในการขบถต่อพม่า แต่ในกรณีของกะเหรี่ยงนั้นไม่ได้เพียงนำประเด็นสำนึกทางชาติพันธุ์มากระตุ้นสมาชิกเท่านั้น แต่ยังได้รวมการติดต่อกับคริสเตียน และผู้บริหารอาณานิคม ที่มีความสัมพันธ์มาอย่างยาวนาน จนกระทั่งเป็นองค์กรที่มีความจงรักภักดีต่ออังกฤษ ทั้งยอมรับในวัฒนธรรมอาณานิคม รวมถึงศาสนาคริสต์ ได้ถูกรวมเข้ามาเป็น สำนึกในการสร้าง ชาตินิยม ของกะเหรี่ยงไปด้วย (Brown 1994: 53-4)

แม้จะมีการพยายามรวมคนที่มีความแตกต่างกันเข้ามาอยู่ภายใต้กลุ่มชนและสร้างแนวคิดของการปกครองตนเองสู่ประชาชน แต่ภาพที่เห็นนั้นก็ขัดแย้งกันเองของการสร้างอีกด้วย เช่น กลุ่มชาติพันธุ์คาเร็นนี้ แม้จะพยายามสร้างภาษาของตัวเอง แต่ก็ได้นำภาษาพม่ามาเป็นภาษาสำคัญในการติดต่อสื่อสารและให้อยู่ในระบบการศึกษา หรือ ทั้ง ๆ ที่เรียกร้องความเป็นอิสระแต่ก็พยายามกึ่งบังคับให้ประชาชนเรียนรู้ภาษาอังกฤษที่ตนเองเคยตกอยู่ในอาณานิคม ซึ่งตรงข้ามกับสิ่งที่ตนเองได้เรียกร้อง เป็นต้น

ประเด็นสำคัญที่ต่อเนื่องมาจากการสร้าง ชนกลุ่มน้อย และ ชนกลุ่มใหญ่ ภายใต้ รัฐชาติพันธุ์ไทย ในทั้งสองด้าน คือ ฝ่ายพม่า และฝ่ายต่อต้าน มีความสัมพันธ์ที่ไม่ราบรื่นนัก ทางฝ่ายพม่า ยังประสบปัญหาในการแย่งชิงการเป็นผู้นำรัฐและมีการใช้อำนาจจากฝ่ายที่มีอำนาจทางการเมืองและทหารสูงกว่า ทำลายคู่แข่ง เช่น กักขังนางอองซานซูจี และผู้นำคนอื่น ๆ ส่วนในด้านคาเร็นนี้ นั้น ด้วยพื้นฐานเดิมมาจากการรวมกลุ่มชาติพันธุ์ย่อยหลายกลุ่มที่แตกต่างกัน เช่น Lesser Paduang, Kekhu, Bre, Southern Bre, Kayah, Yangtalai (Yintale), Geba, Zayein หรือ Sawng Tung Karen, Paku และ ฉาน แต่ดูเหมือนว่าความพยายามรวมเป็นหนึ่งเดียวของคาเร็นนี้นั้น ไม่ประสบความสำเร็จ เพราะในกลุ่มเหล่านี้ได้ถูกรวบรวมและแยกตัวเองออกมาจากกะเหรี่ยงรวม (ซึ่งกะเหรี่ยงรวมก็เกิดการแตกตัวอีกหลายกลุ่ม เช่น พุทท คริสต์ และอื่น ๆ) สิ่งที่เกิดขึ้นเมื่อคนไม่ยอมรับการนำ หรือ ไม่ต้องการถูกบังคับให้เข้าร่วม หรือเคยเข้าร่วมแล้วหนี หรือมาจากความหวาดกลัวสงคราม ได้อพยพออกไปจากชุมชนเดิม และก็มีที่อพยพด้วยสาเหตุของรัฐบาลพม่าบีบบังคับเพื่อตัดการให้ความร่วมมือของชาวบ้านกับกองทัพขบถ คาเร็นนี้ได้พยายามสร้างแนวคิดการรวมคาเร็นนี้

เดียวในประเทศไทย เพราะเป็นพื้นที่ที่สงบกว่าฝั่งพม่าและเป็นการรับคนที่หนีสงครามและประกาศช่วงชิงเป็นฝ่ายนำต่อเวลาที่สากลเพื่อบ่งชี้ผลกระทบและความสูญเสียที่มาจาก รัฐชาติพันธุ์ปีไตยพม่า

2.2 กลุ่มชาติพันธุ์คาเรนนี ประวัติความเป็นมา

นักวิชาการด้านภาษาศาสตร์ได้จัดให้ คาเรนนี (Karenni) คือกลุ่มคนที่ใช้ภาษาในตระกูลย่อย ๆ กลุ่มเดียวกันกับกลุ่มผู้ใช้ภาษากะเหรี่ยง (Karen) ตระกูลภาษากะเหรี่ยงถูกจัดอยู่กลุ่ม Sino-Tibetan แหล่งที่อยู่อาศัยกลุ่มผู้ใช้ภาษาคาเรนนี อยู่พื้นที่ห่างไกลบนภูเขา และคนในประเทศไทยเรียกชื่อกลุ่มคนที่อยู่อาศัยในรัฐคาเรนนีหรือรัฐคะยาห์ ทั้งหมดว่า กะเหรี่ยงแดง (Red Karens) ในความเป็นจริงแล้ว ภายในป้ายชื่อคาเรนนีหรือกะเหรี่ยงแดงนั้น ได้จำแนกกลุ่มคนที่อยู่ในตระกูลย่อยภาษากะเหรี่ยงเอาไว้หลากหลายทั้งนี้โดยหลักการ ของการนิยามชาติพันธุ์สัมพันธ์ (ethnicity) โดยใช้รูปแบบภาษาศาสตร์ชาติพันธุ์ (Ethno-linguistic) ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ซึ่งในพม่ามีอยู่ 4 กลุ่มหลัก คือ

1. Tibeto-Burman
2. mon-khmer
3. Karen
4. Tai

2.2.1 กลุ่มชาติพันธุ์คาเรนนี

การศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่รวมตัวกันภายใต้ รัฐคาเรนนี หรือ รัฐคะยาห์ สามารถจำแนกกลุ่มชาติพันธุ์คาเรนนี ออกเป็นกลุ่มย่อยตามที่ F. K. Lehman ได้ทำการศึกษาไว้โดย Lehman มีหลักเกณฑ์ในการจำแนก กลุ่มชาติพันธุ์คาเรนนีออกมาดังนี้ (Lehman 1967)

1. THE KEKHU หรือ GREATER PADAUNG

ที่ตั้งอยู่เป็นแนวยาวในอาณาเขตตอนเหนือของเมืองไพ (Mong Pai) ในประเทศพม่า ทางตะวันตกเฉียงใต้ อยู่กัจัดกระจายอยู่ตอนเหนือของรัฐคะยาห์ (Kayah States) พวกเขาเรียกตัวเองว่า Kekhong duw และชื่อที่เรียกกันทั่วไปว่า La khi โดยคนคะยาห์ เรียกว่า Kekhong ซึ่งมีรากเดียวกันกับ Kekhow พวกเขาเรียกตัวเองว่า Greater Kekhow Karen ในความเป็นจริงแล้ว นักวิชาการได้แยก Paduang, Yinbaw และ Kekhow (Gekho) เป็นกลุ่มภาษาที่แยกออกมา

2. LESSER PADUANG (ปะด่องเล็ก หรือปะด่องน้อย)

บางกลุ่มที่อยู่อาศัยที่ Nammèkon และมีอยู่บางส่วนที่เมืองไทย ผสมกลมกลืนเข้ากับคะยาห์ทั้งภาษาและวัฒนธรรม มีชื่อเรียกอีกอย่างว่า Yinbaw หรือพม่าเรียกว่า Yienbaw เรียกตัวเองเรียก Ke Phow หรือ Keku-Paduang คนคะยาห์เรียกว่า La Khi Phúw คำว่า ke หมายถึง ชนบท หรือ káy ในภาษาคะยาห์ และ phúw หมายถึง เล็กกว่า (lesser)

3. KEKHU

มีอยู่เล็กน้อย ในรัฐคะยาห์ แต่จะมีอยู่จำนวนมากทางตอนเหนือของตองอู (Toungoo) มีบ้างเล็กน้อยที่อยู่อาศัยบริเวณตอนกลางของเมืองตองอู พวกเขาเรียกตัวเองว่า kekhu คะยาห์ ออกเสียงว่า Kéy Khow แปลว่า on the land ดินแดนที่สูงตอนบน คนปะด่องเรียกว่า Kekhong above หรือ Kekhong บน และ La Khi Phuw (เป็นคำคะยาห์ ถูกใช้อ้างถึง Yin baw หรือ ปะด่องเล็กกว่า พวกเขาถูกเรียกว่า Bwe โดย Pakü Sgaw) ภาษา ปะด่องคือ กลุ่มภาษาย่อย ที่แยกมาจาก Bwe หรือกลุ่มย่อยทางทิศตะวันตก

4. BRE

Manö ก็คือ Bre ฝั่งตะวันออก อยู่ทางตะวันออกและทางใต้ของ Tu Chaung และตะวันตกของหมู่บ้าน Naungpalè มีความใกล้ชิดด้านภาษา การเมืองและวัฒนธรรมกับ Kyèbogyi Kayah ชื่อที่เรียกกันทั่วไปอื่น ๆ เช่น พม่าเรียกว่า Manu Manaw พวกเขา เรียกตัวเองว่า münü แปลว่า ตะวันออก และคะยาห์เรียกว่า pünü

5. SOUTHERN BRE

มีที่อยู่อาศัยทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ ของ Kyèbogyi ของรัฐคะยาห์ หมู่บ้านส่วนใหญ่ตั้งอยู่ติดเขาด้านหน้าของรัฐคะยาห์ ภาษาพูดคล้าย ๆ กับ Bré แต่ผสมใส่เสื้อผ้าคล้ายกับ คะยาห์ และเรียกตัวเองว่าคะยาห์ มีชื่อที่คนอื่น ๆ เรียกอีกเช่น Lakü ชื่อที่ใช้เรียกตัวเองอีกชื่อหนึ่งคือ Pre หรือ Pre Katolo หรือเบรตอนใต้ หรือ lower Bre และ คนคะยาห์ที่เมือง Kyèbogyi เรียกกลุ่มนี้ว่า Prja

6. NORTERN BRÈ

หมู่บ้านตั้งอยู่บนภูเขาทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือ จากเมือง Kyèbogyi ของรัฐคะยาห์ อยู่ข้างล่างตอนบนของ Nam Tu Valley ทิศใต้ของปะดอง มีชื่อเรียกอื่น ๆ อีกว่า Pre ha Shuiy หรือเบรตอนเหนือ หรือเบรบน

7. KAYAH

มีชื่ออื่น ๆ อีกว่า Karenni ในภาษาพม่าแปลว่า Red Karen เรียกตัวเองว่า Kaya liy phúw หมายถึง red Karen หรือ Karenya คำว่า ya มีรากศัพท์มาจากคำว่า yang หรือ kaya คะยาห์ ทางตะวันตกของประเทศไทยเรียกว่า red karen หรือ ยางแดง คนกะเหรี่ยงในประเทศไทยเรียกพวกเขาว่า Bwe คนกะเหรี่ยงภาคกลางเรียกเขาว่า กะเหรี่ยงแดง ซึ่งรวมไปถึง กลุ่ม Bre, Kayah Yangtalai และ Geba กะเหรี่ยงที่ต้องอยู่เรียกคะยาห์ว่า คะยาห์ตะวันออก และคำเรียก Bwe น่าจะมาจากคำว่า Brè

8. YANGTALAI (YINTALE)

กลุ่มนี้มีภาษาที่แตกต่างจาก คะยาห์ ออกไปทางกะเหรี่ยง ตองอู และทางตอนใต้ของ Bawlakhe (กะเหรี่ยงสกอร์ หรือกะเหรี่ยงขาว หรือ Pakü) คำเรียก Talai คือคำที่เพี้ยนมาจากคำว่า Talaing คือคำที่พม่าเรียกคนที่อยู่พม่าตอนล่าง เช่น คนคะยาห์เรียกว่า taljà หมายถึงตอนใต้ คำ Yangtalai คือคำที่คนฉานเรียก แต่คำว่า Yintale เป็นคำที่พม่าเรียก ซึ่งบางทีก็สืบทอดมาจากตำนาน ซึ่งเป็นไปได้ว่า อาจจะเพี้ยนมาจากคำว่า Kayin Talaing หรือมอญกะเหรี่ยงชนบท ซึ่งเป็นคำที่ใช้แทนกะเหรี่ยงโพล่ง

9. GEBA

ถิ่นที่อยู่อาศัยหลักอยู่บนภูเขาเหนือตองอู แต่ทำการค้าและทำงานกับ คะยาห์ ภาษาใกล้เคียงกับคะยาห์ ไม่มีระบบภาษาเขียน แต่ใช้ภาษาของคะยาห์ มาเขียนเป็นภาษาของ Geba ภาษาของคะยาห์ถูกพัฒนามาจากภาษาโรมันโดยนักบวชมิชชันนารี ชาวอิตาลี ชื่อเรียกอื่น ๆ ก็เช่น คนคะยาห์เรียกว่า Pakü dane (ใช้ในบริบทของคะยาห์ เป็นการอ้างอิงถึงการเป็นกะเหรี่ยง และการใช้สิทธิพิเศษที่สามารถเข้าถึงคะยาห์ได้) พวกเขาเรียกตัวเองว่า Ke pa หมายถึง ชนบท เช่น Kayah Kéy พม่าเรียกว่า White Karen หรือ Kayinbyu, Bwe คือ Sgaw Karen และ Bré hill Karen คือกะเหรี่ยงภาคกลาง

10. ZAYEIN OR SAWNG TUNG KAREN

มีที่อยู่อาศัยหลากหลายที่ รวมถึงลักษณะการอยู่แบบบ้านรวม (long house) คำเรียก Zayein เป็นคำพม่า ที่ใช้เรียกพวกเขา คนคะยาห์เรียกพวกเขาว่า Thă rúw la khi

11. PAKU

คนกะเหรี่ยงที่ใช้ภาษา Sgaw อยู่ที่ราบทางตอนใต้ของพม่า เกือบทั้งหมดอยู่ตอนใต้ของ รัฐคะยาห์ และมีบางส่วนอยู่บนภูเขาทางด้านตะวันออกของ ตองอู มีชื่อเรียกอื่น ๆ ก็เช่น พวกเขาเรียกตัวเองว่า Pakanyo คนคะยาห์เรียกว่า Pakü (ปกากญอ หรือ สกอรี)

นอกจาก 11 กลุ่มข้างต้นแล้วยังมีกลุ่มที่ใช้ภาษาไทยคือ ไทใหญ่ หรือ ฉาน ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ราบรวมอยู่ด้วย เนื่องด้วย รัฐคาเร็นนี่หรือ รัฐคะยาห์ เป็นการจำกัดความที่พยายามรวมพื้นที่หรืออาณาเขตที่มีกลุ่มคนที่ต่างภาษามาอยู่ภายใต้การปกครอง ดังนั้นจึงได้รวม ไทใหญ่ไว้ด้วย

2.2.2 การจำแนกกลุ่มคนโดยคนใน

โดยทั่วไปนั้นคนคาเร็นนี่ (หมายถึงกลุ่มคนที่อยู่ภายใต้รัฐคาเร็นนี่) ไม่ได้ให้ความสนใจในการจำแนกว่าแต่ละคนนั้นมีชื่อเรียกชาติพันธุ์หลักอะไร ซึ่งในความจริงชื่อเรียก คาเร็นนี่ เดิมหมายถึง กลุ่มคน คะยาห์ แต่การใช้ชื่อเรียกคาเร็นนี่ ได้ถูกทำให้เป็นที่ยอมรับกันว่าหมายถึงรัฐที่คน

ชาติพันธุ์คาเรนนีหรือคะยาห์เป็นกลุ่มที่มีอำนาจสูงสุดในระบบการปกครองและเป็นผู้นำต่อสู้กับพม่า รวมทั้งเป็นผู้รวบรวมกลุ่มชาติพันธุ์ย่อยที่อยู่ภายในอาณาเขตขบถเป็นสมาชิก

ดังนั้น คำ รัฐคาเรนนี (Karenni State) หรืออีกชื่อหนึ่งคือ รัฐคะยาห์ (kayah-state) ในฐานะที่เป็น รัฐอิสระ ที่เล็กที่สุดของพม่า มีประชากรประมาณ 207,357 ครอบครองพื้นที่ประมาณ 11,731.5 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขต คือ ตะวันออก มีชายแดนร่วมกันกับประเทศไทย ที่จังหวัด แม่ฮ่องสอน ทิศตะวันตกเฉียงเหนือจรด ฉาน ทิศใต้จรดแนวอาณาเขตรัฐอิสระ กะเหรี่ยง มีเมืองหลวง ชื่อเมือง Loikaw เป็นเมืองที่มีประชากรมากที่สุดคือ 50,000 คน ในปัจจุบัน รัฐคาเรนนี ได้แบ่ง ออกเป็น 7 เมือง คือเมือง Loikaw, Demawso, Pruso, Pasaung, Bawlake, Meh Set และ Shadaw แต่ในปัจจุบันรัฐคาเรนนียังอยู่ระหว่างการต่อสู้และยังไม่ประสบความสำเร็จในการสถาปนารัฐ

การเรียกตนเองของคนใน ที่เป็นการเรียกในลักษณะคาเรนนีรวม (pan-Karenni) ที่ทำให้ผู้ศึกษาเกิดความสับสนในช่วงแรก ขณะได้พยายามจำแนกความแตกต่างของการเรียกชื่อชาติพันธุ์ของตนเองภายในค่ายผู้ลี้ภัยจังหวัดแม่ฮ่องสอน ทำให้ทราบว่าพวกเขาไม่ค่อยให้ความสนใจการจำแนกความแตกต่างที่มาของกลุ่มชาติพันธุ์ พวกเขาชอบการรวมเป็นคาเรนนีโดยรวมมากกว่า

2.2.3 การจำแนกโดยการสวมใส่เสื้อผ้าและเครื่องประดับ

การจำแนกกลุ่มคนที่เสนอสุดท้ายนี้ เป็นความพยายามที่จะจัดจำแนกประเภทกลุ่มชน ที่ให้ความสำคัญกับการให้รายละเอียดที่นอกเหนือจากวิธีการชาติพันธุ์เชิงภาษา (ethno-linguistic) คือ เงื่อนไขทางวัฒนธรรม และโดยเฉพาะให้ความสนใจเป็นอย่างยิ่งกับการแต่งกายด้วยเสื้อผ้าสิ่งทอ (textiles) และเครื่องประดับภายนอก จึงมีการจัดประเภทกลุ่มชาติพันธุ์โดยการสังเกตที่การสวมใส่

เสื้อผ้า แต่ก็ถูกวิจารณ์ ว่าเป็นการจัดจำแนกประเภทอย่างง่าย ๆ และแตกต่างจากการจัดประเภท โดยคนในเอง จากการศึกษาของ Sandra Dudley ในเรื่องประเพณีเสื้อผ้าและเครื่องประดับประเพณี ของเธอ พบว่าการสวมใส่เสื้อผ้าของกลุ่มชาติพันธุ์ย่อยต่าง ๆ ของคาเรนนีภายในค่ายผู้ลี้ภัยจังหวัดแม่ฮ่องสอน ได้มีการปรับเปลี่ยนเพื่อเสริมหนุนกับการสร้างชาติคาเรนนี ชีวิตของผู้ลี้ภัยในค่ายผู้ลี้ภัย จังหวัดแม่ฮ่องสอนชาวคาเรนนี มีสภาพทางสังคมที่เรียกว่า สังคมพหุนิยม (pluralistic society) และเพิ่มเติมเป็นลักษณะของ ชาตินิยม ด้วย พวกเขาได้พยายาม สร้างชาติ ในพื้นที่ประเทศไทย ด้วยการ สร้าง อัตลักษณ์ของผู้ลี้ภัย ซึ่งเกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์ (articulation) และเกิดการปรับองค์ความเป็น

คาเร็นนี่ขึ้นมาใหม่ ยกตัวอย่างเช่น อัตลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้นมาจากการสวมใส่เสื้อผ้าและสิ่งประดับของผู้หญิงคาเร็นนี่ ข้อสรุปหนึ่งที่ได้ก็คือ ผู้หญิงมีส่วนในการค้าซูประเพณี โดยการสวมใส่เสื้อผ้า มากกว่าฝ่ายชาย ที่แปรเปลี่ยนไปเร็วกว่า ผู้หญิงโดยส่วนใหญ่จะสวมใส่เสื้อผ้าประเพณีมากกว่าผู้ชาย ผู้หญิงจึงเป็นฝ่ายพยายามค้าจุนวัฒนธรรมและอัตลักษณ์ของกลุ่มเอาไว้มากกว่าชาย การสื่อความหมายของผู้หญิงโดยการสวมใส่เสื้อผ้า เป็นการเก็บรักษาคุณธรรมเด่น ๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ หรือชาติ (Dudley 2001) ในขณะที่ฝ่ายชายมีลักษณะที่ตอบรับการการเปลี่ยนแปลงไปตามสำนักใหม่ ของการแต่งกายทันสมัยมากกว่าหญิง

ผู้หญิงพยายามรักษารูปแบบชีวิตของคาเร็นนี่โดยผ่านเสื้อผ้า ดังนั้นเสื้อผ้าของผู้หญิงจึงเป็นสิ่งที่ถูกหลอมรวม (embedded) กับร่างกาย แต่ฝ่ายผู้นำค้ายก็ พยายามสร้างกระบวนการในการปรับเปลี่ยนโดยใช้อำนาจในการกำหนดทางการเมืองและระเบียบวินัย ให้มีการปรับเปลี่ยนการใช้เสื้อผ้า ที่เป็นระเบียบ และแสดงออกถึงคุณธรรม คุณค่า ให้มีแก่นไว้บนเรือนร่างของร่างกาย คือการสวมใส่ให้ร่างกายแสดงออกถึง คือ การค้าจุนในแง่คุณธรรม (uphold morality) และทำให้ชาติเข้มแข็ง (strengthened national) และรวมถึงอัตลักษณ์อื่น ๆ ด้วย

ดังนั้นการสวมใส่เสื้อผ้าจึงเป็นการแสดงออกของการแข่งขันของความคิดเกี่ยวกับความเป็นคาเร็นนี่ (karenni-ness) เดิม (ที่แต่งกายแตกต่างกันในแต่ละกลุ่ม) โดยถูกแสดงผ่านการสวมใส่เสื้อผ้า ที่ทำให้เกิดความตระหนักถึง ธรรมเนียมประเพณี (tradition) และคุณลักษณะที่เป็นสิ่งแท้ดั้งเดิม (authentic characteristic) โดยเฉพาะ อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ และฝ่ายผู้นำค้ายผู้ลี้ภัยที่ได้พยายามปรับปรุงการใส่เสื้อผ้าใหม่ให้ดูเรียบร้อยและไม่เสียหายในแง่คุณธรรมแต่งกายแบบมิดชิด เช่น ไม่แสดงออกถึงความป่าเถื่อน ตามคติของชาวคริสต์ ซึ่งผู้นำค้ายทั้งชายหญิงนับถือศาสนานั้นอยู่ เช่นตัวอย่างที่ผู้นำค้ายได้ออกแบบให้ ผู้ลี้ภัยคาเร็นนี่ ประดิษฐ์ประเพณี เพื่อแสดงวัตถุประสงค์ทางการเมือง เช่น ที่ผู้หญิงทุกกลุ่มชาติพันธุ์ย่อยจะสวมใส่เสื้อผ้าคล้ายกัน เพื่อแสดงออกถึงความเป็น คาเร็นนี่รวม (Paku, Karen, Kayan, Kayah, Kayaw, เป็นต้น.) แสดงออกในโอกาสสำคัญต่าง ๆ ทางประเพณีวัฒนธรรม ซึ่งอาจจะเลือกสัญลักษณ์บางอย่างที่แสดงถึงที่มาของกลุ่มชาติพันธุ์ย่อยที่แตกต่างกัน

หนึ่งรูปแบบการสวมใส่ที่แสดงความเป็นชาติคาเร็นนี่ ได้ถูกพัฒนาขึ้น หลังปี 1948 เป็นการเปลี่ยนรูปแบบและรายละเอียดในการสวมใส่ผ้าแบบธรรมเนียมคะยาห์ การกระทำนี้จึงคล้ายกับการประกาศ (promulgation) ที่ทำให้รับทราบว่า ขณะนี้ได้พัฒนามาเป็นคะยาห์สมัยใหม่ ซึ่งเป็น

การประกอบสร้างใหม่ (reconstruction) ของแนวคิดที่เป็นอุดมการณ์ของคนพื้นเมือง (indigenous identity) โดยที่มีการเลือกสรรบางสิ่งออกมา เช่นการแต่งกายประยุกต์ทำให้เห็นว่าผู้หญิงไม่ได้แต่งกายไม่น่าดูเช่นเดิมอีกต่อไป

แต่สำหรับผู้หญิงในกลุ่มชาติพันธุ์ย่อยต่าง ๆ ที่ย้ายมาจากหมู่บ้านที่กันดารและห่างไกล และโดยเฉพาะกลุ่มที่เพิ่งย้ายเข้ามาอยู่ในค่ายใหม่นั้น พวกเธอยังคงสวมใส่ชุดประเพณี จึงทำให้เห็นสิ่งที่แตกต่างกันสองประการ คือ การสวมใส่เสื้อผ้าที่แสดงถึงความเป็นชาติ (nation) ที่แตกต่างกัน

ประการแรก การสวมใส่เสื้อผ้าที่แสดงความเป็นชาติ นั้นก็ไม่ได้หมายความว่าผู้หญิงมีความพึงพอใจ ต่อการกระทำ ที่เป็นประเพณีใหม่

ประการที่สอง การแสดงออกโดยการสวมใส่เสื้อผ้าเพื่อแสดงออกถึงความเป็น ชาติคาเร็นนี่ (national karenni) ทำให้ ผู้หญิงที่ไม่สวมเสื้อผ้าใหม่และยังคงแต่งกายแบบเดิม กลายเป็นผู้หญิงที่ไม่ใช่สมาชิกของ ชาติคาเร็นนี่ พวกเธอจึงเหมือนกลายเป็นสมาชิกของประชากรชาติอื่น ๆ มากกว่าชาติคาเร็นนี่

มีคำพูดเกี่ยวกับพฤติกรรมของผู้หญิง ที่ยังไม่แต่งงาน เช่นการพุดกันอย่างดลถึงผ้าคลุมนม (breast cloth) หรือหน้าอก บางครั้งผ้าจะถูกคลุมเพียงเต้าเดียว และเปลือยให้เห็นอีกฝั่งหนึ่ง จนมีคำพูดหนึ่งว่า เพื่อนชายสามารถที่จะเห็นเต้านมได้หนึ่งเต้าก่อน แต่จะต้องรอจนกระทั่งแต่งงานแล้ว จึงจะได้เห็นอีกเต้าหนึ่ง

คนกะเหรี่ยงที่อยู่ในที่ราบและภูเขา มีความแตกต่างกัน เช่น กลุ่มภูเขาพูดเพียงภาษาตัวเอง ไม่พูดภาษาพม่า แต่กลุ่มที่อยู่ในที่ราบจะได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมมวลชน (popular culture) จากหนังสือ วิทย์ ไทรทัศน์ คนที่ราบจะมีสัมพันธกับคนที่ไม่ใช่กะเหรี่ยง และมีลักษณะบางอย่างที่คล้ายกัน คือ มีวัฒนธรรมหลัก (majority culture) โดยได้รับจากโรงเรียนของพม่า หรือใช้ภาษาพม่า เป็นภาษากลางหรือภาษาตลาด (market-level) และการสวมใส่ผ้าก็เป็นการผลิตผสมผสานกันระหว่างพม่าและวัฒนธรรมกะเหรี่ยง

2.3 การอพยพจนเป็นผู้ลี้ภัย

ในศตวรรษที่ 1990 รัฐบาลพม่าได้มีโครงการวางแผนพัฒนาพื้นที่ชายแดน โดย 'Ministry for Progress of Border Area and Development of National Races' แต่โครงการพัฒนานี้มีความต้องการพื้นฐาน นั่นก็คือ สนับสนุนให้มีการสอดส่องดูแลและควบคุมให้เกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในชาติ โดยการโยกย้ายถิ่นฐานบ้านเรือนของประชาชนในชนบททั้งหมดเพื่อการพัฒนา โดยมีข้ออ้างว่า ชุมชนเหล่านั้นโดยทางภูมิศาสตร์แล้วอยู่ในพื้นที่ที่ลำบากต่อการคมนาคม และเข้าถึงยาก อยู่อย่างโดดเดี่ยวจากส่วนอื่น ๆ ของประเทศ และหลังจากการพัฒนาทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม นโยบายพม่าภายหลังอาณานิคม พยายามที่จะแก้ไขปัญหาระยะยาว ก็คือความไม่เป็นเอกภาพภายในประเทศ พม่าเชื่อว่ารากเหง้าของปัญหาก็คือ 1.ความหลากหลายของพลเมือง และ 2.นโยบายที่ไม่มีความต่อเนื่องกัน

เนื่องจากรัฐบาลพม่าถือเอาว่า รัฐบาลมีความชอบธรรมเพียงผู้เดียวในการบริหารปกครองประชาชนภายใต้รัฐอาณานิคม และต้องการแยกกลุ่มชนออกจากประชาชนเพื่อไม่ให้ประชาชนสนับสนุนช่วยเหลือกลุ่มชนต่าง ๆ โดยการชักนำในกลุ่มที่สามารถผสมกลมกลืนเข้าได้ง่ายเข้ามาเป็นพลเมืองพม่า และใช้วิธีบังคับให้ย้ายถิ่นสำหรับกลุ่มที่อยู่ใกล้กับกลุ่มชนบด ให้มาอยู่ในค่ายกักกัน ระบบการปกครองของพม่าสามารถที่จะเรียกได้ว่าเป็นระบอบ รัฐชาติพันธุ์ธิปไตย (ethnocratic state) (Brown 1994: 33) รัฐบาลพม่าพยายามที่จะดำรงความชอบธรรมในการเป็นผู้ออกกฎหมายโดยองค์กรเดียว โดยไม่มีคู่แข่งจากรัฐชาติพันธุ์อื่น ๆ และต้องการที่จะลดอำนาจของคู่แข่งลงโดยการตัดความช่วยเหลือและลดกำลังมวลชนของคู่แข่ง และเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หลักที่ครอบครองอำนาจรัฐ เช่น อุดมการณ์ การบริหารรัฐและกระจายทรัพยากรต่าง ๆ แต่ก็เปิดทางยอมรับกลุ่มชาติพันธุ์อื่นเข้าเป็นพลเมืองหรือเข้าสู่กองทัพ (ผู้ศึกษาสัมภาษณ์ที่จังหวัดกาญจนบุรีทราบว่า มีทหารที่สังกัดกองทัพพม่าที่เป็นชาวกะเหรี่ยง พุทธและคริสต์เข้ามาสวามิภักดิ์โดย ปฏิบัติหน้าที่ปนกันกับทหารพม่าอื่น ๆ แต่คนเหล่านี้จะต้องผสมกลมกลืนในหลายด้าน ยกตัวอย่างเช่น การแต่งกาย หรือการนับถือศาสนาพุทธ และในการสื่อสารจะต้องพูดและเขียนภาษาพม่าเท่านั้น บางคนได้มียศผู้นำระดับล่าง) เงื่อนไขของการผสมกลมกลืน (assimilation) เข้าสู่ศูนย์กลางกลุ่มคือชาติพันธุ์พม่าทำให้ได้ใช้ประโยชน์ทางการเมือง วัฒนธรรม และเศรษฐกิจ (Brown 1994: 36) พม่าพยายามสร้างอุดมการณ์ รัฐชาติพันธุ์ธิปไตย โดยผ่านวัฒนธรรม ภาษา ศาสนา ซึ่งครอบงำหรือมีอิทธิพลในชาติพันธุ์

พม่าที่มีอำนาจเหนือภายใน รัฐชาติพันธุ์ธิปไตย การบังคับยึดเยียด อัตลักษณ์แห่งชาติ ที่ถึงแม้จะมีความหลากหลายชาติพันธุ์ (multi-ethnic society) แต่พม่าทำให้ดูเหมือนมี ชาติพันธุ์เดียว (mono-ethnic) (Brown, 1994: 37) สถาบันของ รัฐชาติพันธุ์ธิปไตย ทั้งกฎหมาย และโครงสร้างทางการเมือง สนับสนุนการรักษาและบังคับเพื่อให้กลุ่มชาติพันธุ์ที่มีอำนาจปกครองโดยลำพัง ดังนั้นการที่จะเข้าสู่การเมืองของ รัฐชาติพันธุ์ธิปไตย โดยกลุ่มชาติพันธุ์ คาเร็นนีและกะเหรี่ยงพุทธ กะเหรี่ยงคริสต์ และอื่น ๆ มีความจำเป็นที่จะต้องผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรมเข้ากับวัฒนธรรมหลัก (Brown 1994: 37-8) ดังที่บรรยายไว้ข้างต้นทำให้เมื่อมีประชาชนที่ไม่เข้าร่วมกับพม่า และหรือโดยเฉพาะกลุ่มที่สนับสนุน ขบถ จึงถูกจัดการในมาตรฐานอื่นของการรับเข้า คือการบังคับ ภายใต้นโยบายปกครองแบบทหาร อย่างเข้มข้น ดังกรณีที่กองทัพได้ย้ายประชาชนเป็นแสนคนเข้าไปอยู่รวมกันภายในค่ายกักกัน และให้ ดัชนีทำการเกษตรเลี้ยงตัวเองในพื้นที่จำกัดและจำกัดความช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ ประชาชนที่ตกอยู่ในสภาพนั้นต้องทุกข์ทรมานเป็นอย่างมาก

ดังนั้น จากความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจากนโยบายผสมกลมกลืน/บังคับของพม่า และอีกด้านหนึ่งในฝ่ายตรงข้ามกับพม่า ของกลุ่มขบถ ใน นโยบายรับคนเข้า/บังคับให้เข้าร่วม เพื่อสร้างกองกำลัง ขบถ และนโยบายต่อชุมชนภายในกลุ่มชาติพันธุ์คือ นโยบาย ชุมชนสนับสนุน/บังคับให้สนับสนุน ผู้รบ เช่น ลูกหาบ ช่วยงาน สืบข้าว ภาษี และผลิตอาหารให้กองทัพ ได้มีมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน ระหว่างการต่อสู้ทางทหารและนโยบาย ทำให้ ประชาชนเดือดร้อนไม่ว่าทางไหนก็ตาม คือทั้งจากพม่าและผู้นำในกลุ่มชาติพันธุ์ ได้ทำให้เกิดการอพยพไหลป่าของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศพม่าเข้ามายังประเทศไทย ซึ่งรัฐบาลประเทศไทยได้มีนโยบายที่ต่อเนื่องมาอย่างยาวนาน ที่ใช้กลุ่มชาติพันธุ์ที่ขบถต่อรัฐบาลพม่าเป็นรัฐกันชนได้แสดงบทบาทสากล โดยให้ความช่วยเหลือผู้ลี้ภัยโดยกักกันไว้ในค่ายผู้ลี้ภัย (refugee camp) ค่ายผู้ลี้ภัยจึงปรากฏออกมา และเป็นสิ่งจำเป็นที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ทางการเมืองระหว่างประเทศและเป็นการแสดงความมีมนุษยธรรมของชาวโลกในการช่วยเหลือพลเมืองที่เดือดร้อนจากสงครามและการรุกรานจากรัฐบาลของตนเอง

แต่ทว่า ผู้ลี้ภัยทางการเมืองที่อพยพเข้ามาในประเทศไทยที่เพิ่มจำนวนมากยิ่งขึ้นนั้น ในความเป็นจริงแล้ว เป็นการแสดงภาพของผู้เดือดร้อนจากสงครามเพียงด้านเดียว โดยองค์กรเอกชน และผู้นำค่ายผู้ลี้ภัย ซึ่งได้ปิดบังภาพบางส่วนไว้ กล่าวคือมีผู้ลี้ภัยจำนวนมากที่ไม่ใช่ผู้ลี้ภัยทางการเมืองหรือสงคราม แต่เป็นการอพยพมาเพื่อรับความช่วยเหลือเพื่อชีวิตที่ตนเองนึกว่าดีกว่า เพื่อหางานทำ เพื่อการศึกษา เพื่อการรักษาโรคและโอกาสในการเดินทางไปยังประเทศที่สาม ซึ่งได้แก่ประเทศ

ตะวันตกหรือประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษ เมื่อการรับผู้ลี้ภัยเข้าสู่ค่ายผู้ลี้ภัยไม่มีการจำกัด ประชากรจึง ต้นค่าย สิ่งที่จะเตรียมไว้ให้ไม่เคยเพียงพอที่จะทำให้เขาอยู่อย่างมีความสุขและสมศักดิ์ศรีในความเป็น มนุษย์ พวกเขาต่างดิ้นรนเพื่อที่จะทำให้ตัวเองและครอบครัวมีชีวิตรอด ผู้ลี้ภัยจึงเป็นภาพแสดงแทน ความจริง (Representation) ซึ่งซ่อนเร้นปัญหาและความผิดปกติ ซัดแย้งไว้เบื้องหลัง อีกด้านหนึ่งผู้ลี้ ภัยจำนวนมากได้หลบหนีออกจากค่าย หลบซ่อนตัวอยู่ในป่า หลบซ่อนเจ้าหน้าที่รัฐเพื่อทำงานรับจ้าง อาศัยอยู่ในหมู่บ้านของพลเมืองไทย

ในกลุ่มผู้ลี้ภัยที่ย้ายเข้ามาในประเทศไทย มีความเข้มแข็งทางการเมืองมากขึ้น ในการ สร้างความเป็นคาเร็นนีรวม (pan-karenni) มีการใช้นโยบายภายในค่ายให้รวมกลุ่มชาติพันธุ์ที่ หลากหลายที่ย้ายมาจากรัฐคาเร็นนี มาเป็น คาเร็นนีเดียว อย่างเข้มข้น

เมื่อเกิดความขัดแย้งรุนแรงมากขึ้นจึงมีการย้ายถิ่นที่แตกตัวออกไปจากชุมชนเดิม โดย ที่การย้ายถิ่นคาเร็นนีมาจากความต้องการความปลอดภัยในชีวิตเป็นหลัก โดยหากพวกเขาสามารถ เลือกได้ ที่จะไม่เข้าไปอยู่ในพื้นที่ควบคุม ที่ทหารพม่าพยายามบังคับให้ประชาชนเข้าไปอาศัยอยู่ โดย พวกเขาได้ย้ายที่อยู่ในรูปแบบ สี่ประการหลัก ๆ ดังนี้

1. การย้ายถิ่นเข้าไปในพื้นที่ภูเขา หรือในป่ารอบ ๆ ชุมชน เพื่อหลบเลี่ยงการถูก จัดระบบโดยรัฐหรือความรุนแรง ทั้งโดยกองกำลังของรัฐเอง และกองกำลังที่ ไม่ใช่รัฐ หรือ หลบเลี่ยงการย้ายถิ่น เข้าไปอยู่ในพื้นที่การควบคุมของรัฐและไม่ใช่ รัฐ
2. การย้ายถิ่นเข้าไปอยู่พื้นที่อื่น ที่มีความเป็นศัตรูน้อยกว่าหรือรบกว่นน้อยกว่าหรือ ได้รับความรุนแรงน้อยกว่า
3. การย้ายถิ่นเข้าไปในประเทศไทย เข้าไปอยู่ใน Refugee Camp หรือไปอยู่ในทุก ที่ในประเทศไทย
4. การย้ายถิ่นเข้าไปอยู่ในพื้นที่ควบคุมของรัฐ

2.3.1 ลำดับเหตุการณ์โดยสังเขป เกี่ยวกับการอพยพ

ในปี ค.ศ. 1969 ได้มีการย้ายชาวบ้านจากเมือง Mawchi ทั้งหมด 13 หมู่บ้าน ประชาชน 610 คน โดยผลักดันให้เข้าไปอยู่ใกล้ ๆ กัน ปี ค.ศ. 1995 การย้ายถิ่นจากประชาชนจากเมือง Pekon ในพื้นที่ควบคุมของ KNLP ที่ไม่รู้จำนวนของหมู่บ้าน ถูกสั่งให้ย้ายออกจากหมู่บ้านเดิมเป็นจำนวนมาก และบางแห่งอาจจะถูกย้ายไปอยู่ภาคเหนือ สามปีต่อมาประชาชนได้เดินทางกลับไปอยู่ที่เดิม และมีจำนวนหนึ่งที่ยังอยู่ในพื้นที่ใหม่ที่ย้ายไป

ปี ค.ศ. 1992 การย้ายถิ่นเพิ่มมากขึ้น เช่นที่พื้นที่ Mawchi ซึ่งไม่รู้จำนวนชุมชนที่ถูกลงโทษว่าให้การสนับสนุนศัตรูของรัฐบาลพม่า และถูกขับไล่ออกไป การขับไล่เป็นไปอย่างรุนแรง คือ มีการบุกบ้านและทำลายหมู่บ้าน และมีการบังคับย้ายถิ่นหมู่บ้านจำนวน 57 แห่งไปที่เมือง Pruso จำนวนประชากรที่ต้องย้ายถิ่นมีประมาณ 12,000 คน พวกเขาต้องอยู่อาศัยในที่ราบแคบ ๆ และขาดน้ำในการอุปโภคบริโภค และขาดการสนับสนุนให้สร้างบ้านเพื่ออยู่อาศัยในที่ใหม่

ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1992 มีประชาชนอาศัยอยู่ประมาณ 8,000 คน ใน 3 หมู่บ้าน คือ Hoya Delaco และ Orawkho มีชาวบ้านกว่า 400 คน ที่ตายเพราะทุพโภชนาการ และอีก 1,200 คนที่หนีมายังชายแดนไทย-พม่า และยังมีส่วนหนึ่งที่เข้าไปอยู่ในป่าซึ่งไม่ทราบจำนวนที่แน่นอน และ/หรือ ย้ายไปที่อื่น อีก รวมทั้งในคาเรนนีด้วย ในปีเดียวกัน มีรายงานว่า พลเมืองประมาณ 7,000 คน จากเมือง Demawso และ Loikaw ถูกบังคับให้ย้ายที่ตั้งถิ่นฐานให้มาอยู่หน้าค่ายของกองทัพพม่า ทั้ง ๆ ที่สภาพพื้นที่นั้นไม่สามารถที่จะยังชีพให้อยู่รอดได้ ประชาชนล้มป่วยกันอย่างมากมาย และมีคนจำนวนนับพันที่ถูกบังคับให้แยกจากครอบครัวไปทำงานสร้างทางรถไฟในเดือนเมษายน ค.ศ. 1992

ในปี ค.ศ. 1996 พม่าได้บังคับย้ายถิ่นประชาชนในเขตรัฐคาเรนนีประมาณ 25,206 คน ในเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 1996 ในปีนี้ทั้งการย้ายถิ่นภายในรัฐและพื้นที่ชายแดน คือ มี 11,609 คน ที่เคลื่อนย้ายที่อยู่อาศัย และ 4,400 คนเข้าไปอยู่ในค่ายผู้ลี้ภัยในไทย และมีอย่างน้อย 9,137 คน ที่ไม่สามารถทราบได้ว่าอยู่ที่ไหน และไม่สามารถคำนวณได้ว่า มีจำนวนอย่างน้อยแค่ไหนที่ย้ายไปอยู่ที่อื่น ๆ อีกภายนอกรัฐ หรือย้ายเข้ามาในชายแดนประเทศไทย หรือย้ายไปที่ Taungoo ซึ่งในอดีต ชุมชนคาเรนนีได้เคยย้ายไปอยู่มาก่อน และไม่ชัดเจนว่า พวกเขาย้ายเข้ามาในประเทศไทยอย่างไร โดยที่ไม่เข้าไปอยู่อาศัยในค่ายผู้ลี้ภัยแต่หางานทำในจังหวัดแม่ฮ่องสอนหรือไปในที่อื่น ๆ มีการประมาณการว่า

จำนวนคนคาเร็นนีในประเทศไทย มีประมาณ 2,000 คน แต่ที่ย้ายมาจากรัฐฉาน ที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์คาเร็นนี นั้นมีมากกว่านั้น

ในปี 2005 ประชากรผู้ลี้ภัย มีจำนวน 18,744 คน (อาจจะมากกว่าหรือน้อยกว่าอีก 125 คน) โดยเป็นหญิง 8,976 คน และ ชาย 9,768 คน (TBBC 2005)

ปัญหาของที่อยู่อาศัยที่พม่าจัดเตรียมไว้ให้สำหรับผู้ถูกบังคับย้ายถิ่นคาเร็นนี คือ

1. สถานที่ที่ชาวบ้านเข้าไปอยู่อาศัยไม่ได้มีการเตรียมความพร้อมก่อน

2. ช่วงเวลาฤดูการย้ายรัฐบาลพม่าไม่ได้สนใจเกี่ยวกับช่วงเวลาของการย้าย ซึ่งสัมพันธ์กับฤดูทำนาข้าว เมื่อชาวบ้านต้องย้ายถิ่นออกไป ชาวบ้านไม่สามารถเดินทางกลับไปดูแลนาข้าวที่ปลูกไว้ในที่เดิมได้เลย และเมื่อถึงเวลาเก็บเกี่ยวข้าว แม้ว่าอาหารจะยอมให้ชาวบ้านกลับไปเก็บเกี่ยวผลผลิต แต่ก็ไม่ค่อยมีประโยชน์ เพราะได้เกิดความเสียหายไปแล้ว

เมื่อชาวบ้านอยู่อาศัยไม่ได้จึงทำให้เกิดการเดินทางของคนจำนวนหนึ่งไปหางานทำไกล ๆ เพื่อส่งเงินกลับไปช่วยครอบครัวตนเอง ดังนั้นผู้หญิงจึงเป็นฝ่ายที่ดูแลบ้าน และเสี่ยงต่อการเป็นฝ่ายถูกกระทำโดยทหารพม่าและผู้ชายภายในค่ายเป็นอย่างมาก

จากข้อมูลสัมภาษณ์ทำให้ทราบว่า การถูกกระทำเกิดขึ้นทั้งผู้ชายและผู้หญิง และยังมีเหตุการณ์ที่ผู้หญิงเป็นฝ่ายถูกข่มขืนอีกด้วย ทั้งในสถานที่ที่ย้ายเข้าไปและภายนอกสถานที่พักอาศัย การถูกบังคับย้ายถิ่นในบางแห่งก็ถูกต่อต้านจากกองทัพของคาเร็นนี แต่ก็ถือว่าช่วยได้น้อยมาก⁵

เมื่อชาวบ้านจะเดินทางเข้าออกเพื่อกิจกรรมในชีวิตประจำวัน เช่น ไปแปลงเกษตร หรือเก็บอาหารในป่า หรือบางครั้งก็ถูกบังคับให้ไปเป็นแรงงานให้กับค่ายทหาร ก็จะถูกควบคุมเข้มงวด และเมื่อถูกใช้แรงงาน ผลิตผลด้านการเกษตรก็ไม่ได้ มีประชาชนจำนวนมากที่ย้ายถิ่นหนีข้ามพรมแดนไปอาณาเขตรัฐฉาน อย่างน้อยก็มีข้อมูลว่า มีประมาณ 2,661 คน จาก 639 ครอบครัวที่ยัง

⁵ ผู้หญิงโสดที่ยังไม่ได้แต่งงาน ไม่ได้รับการปกป้อง ขณะที่พักผ่อนนอนหลับหรือว่าขณะที่ออกจากที่พักไปหาอาหาร ก็เป็นไปได้ว่าจะถูกข่มขืนจากทหารพม่า

เข้าไปอยู่ในรัฐฉาน ในปี 1999 โดยสรุปแล้วในปี ค.ศ. 1996 มี ผู้ลี้ภัยประมาณ 13,537 คนที่ย้ายถิ่น แต่อย่างไรก็ตาม ก็มีข้อมูลที่ยืนยันออกมาว่ามีประชาชนจำนวนหนึ่งที่ย้ายออกจากค่ายผู้อพยพที่แม่ฮ่องสอนข้ามพรมแดนกลับไปที่ย้ายของทหารพม่า และมีจำนวนหนึ่งร่อนเร่ต่อไป ซอนตัวในป่าและภูเขา และมีอีกจำนวนหนึ่งที่ย้ายเข้าออกระหว่างค่ายอพยพไทย- ค่ายทหารพม่า มากกว่า 2 ครั้ง แต่ข้อมูลไม่ค่อยชัดเจนว่า ทำไมผู้ย้ายถิ่นภายในพม่า ถึงย้ายกลับไปชุมชนตัวเอง ซึ่งบางกรณีเป็นการย้ายถิ่นไปโดยสมัครใจ ถึงแม้บางคนจะถูกบังคับให้เดินทางกลับ

2.3.2 เงื่อนไขอื่นของการบังคับย้าย

การย้ายถิ่นภายในยังมาจากเงื่อนไขอื่นอีก เช่น การสร้างเขื่อนกันแม่น้ำขนาดใหญ่ เพื่อผลิตกระแสไฟฟ้า ช่วงทศวรรษที่ 1960-1970 และมีการนำชาวบ้านไปขังไว้ หรือก่อสร้างเขื่อนจนแล้วเสร็จ จึงปล่อยตัวก็มี หรือการสร้างถนนซึ่งเมื่อมีการบังคับให้ย้ายถิ่นภายในและการบังคับใช้แรงงานมากขึ้น จึงเกิดการย้ายถิ่นโดยสมัครใจเข้ามายังประเทศไทยมากขึ้น

เมื่อประชาชนที่ย้ายถิ่นในระยะเวลายาวนานจากสงครามเกิดความพยายามที่จะปรับตัวเพื่อที่จะอยู่รอดได้ในเชิงกายภาพและในเชิงสังคม และกลายมาเป็นเรื่องปกติที่จะเกิดขึ้นซ้ำแล้วซ้ำอีก ภาวะความเป็นปกติของการย้ายถิ่น (displacement) ได้สื่อความหมายที่มีนัยสำคัญ ถึงการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ทางการเมือง วัฒนธรรมและเศรษฐกิจของคนกะเหรี่ยงกับสถานที่ ทั้งทางพื้นที่กายภาพ ที่ครอบครองและดำรงอยู่ไว้ได้ และตำแหน่งแห่งที่ในสังคม ซึ่งจะบรรยายข้างหน้าต่อไป

2.4 การกลายมาเป็นผู้ลี้ภัย

ค่ายผู้ลี้ภัยชาวคาเรนนีที่ตั้งอยู่ในประเทศไทยจังหวัดแม่ฮ่องสอน บุคคลที่ไม่เคยได้เข้าไปพบเห็นภายในค่าย หรือเมื่ออ่านจากเอกสารที่เผยแพร่หลักการหรือการดำเนินการต่าง ๆ ที่มีออกมา ก็ไม่สามารถที่จะนึกอะไรเกี่ยวกับค่ายผู้ลี้ภัยได้ง่าย ๆ เพราะถึงแม้ค่ายผู้ลี้ภัยจะถูกรับรองโดยองค์กรต่างประเทศไว้ว่าเป็นสถานที่ลี้ภัยแห่งหนึ่งของพลเมืองที่ไม่สามารถอยู่ในประเทศของตนเองได้ และจำต้องหนีจากประเทศบ้านเกิดเพื่อมาตั้งที่พักพิงอาศัยจากประเทศเพื่อนบ้านหรือประเทศอื่น ๆ โดย

ได้รับการช่วยเหลือ ให้ที่พักพิงจากประเทศเพื่อนบ้านและการช่วยเหลือนานัปการจากองค์กรนานาชาติ แต่รูปชีวิตของผู้ลี้ภัยไม่ได้เป็นอย่างที่ถูกวาดเอาไว้จะเป็น และไม่ได้เป็นอย่างที่ถูกริบายเผยแพร่โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องการให้สาธารณชนได้รับรู้

กล่าวคือ ผู้ลี้ภัยคาเรนนีได้เข้ามาอยู่ในค่ายผู้ลี้ภัยในประเทศไทยเมื่อปี ค.ศ. 1989 จำนวนผู้ลี้ภัยในปี ค.ศ. 1996 มีประมาณ 5,500 คน จนถึงช่วงท้ายปี ค.ศ. 1997 มีประมาณ 11,000 คน ปี ค.ศ. 1999 มีประมาณ 16,500 คน ผู้ลี้ภัยที่เพิ่มมากขึ้นเพราะเมื่อ 31 พฤษภาคม 1996 รัฐบาลพม่าได้บังคับให้ชาวคาเรนนีย้ายถิ่นภายในรัฐคาเรนนี (Karenni state) เมื่อเกิดการย้ายถิ่นจำนวนมากแล้วเข้ามาอยู่ในค่ายจึงมีความต้องการพื้นที่ว่างจำนวนมาก ซึ่งการใช้พื้นที่ที่อยู่บนเงื่อนไขของผู้บริหารค่าย (Camp committee), หน่วยงานด้านสาธารณสุขคาเรนนี และ NGOs อย่างไรก็ตาม ผู้ลี้ภัยที่ย้ายเข้ามาใหม่ค่อนข้างขาดพื้นที่กายภาพสำหรับตั้งบ้านเรือนชุมชน เกิดโรคระบาดท้องร่วง มาลาเรีย และมีอัตราการตายที่สูงมาก

เหตุผลที่นอกเหนือจากการลี้ภัยโดยธรรมชาติคือ ผู้นำค่ายผู้ลี้ภัยได้ใช้พื้นที่ ที่ตั้งค่ายผู้ลี้ภัย เป็นสถานที่เพื่อประกอบสร้าง ชาติ เจกเช่นเดียวกันกับรัฐชาติ หนึ่ง ๆ จะพึงทำ ในการสร้างความ เป็นชาตินิยม สร้างพลเมืองที่เข้าสังกัดสมาชิก สร้างระบบการศึกษา สร้างระบบความยุติธรรม ระบบ การปกป้องตนเอง จนถึงการสร้างกำลังสนับสนุนให้แก่กองทัพ ขาดแต่เพียงว่า ชุมชนชาติที่ถูกสร้าง ภายในค่ายผู้ลี้ภัยจังหวัดแม่ฮ่องสอน ไม่มีอาณาเขตพื้นที่ของรัฐตนเอง

กลยุทธ์หนึ่งของการสร้างชาติก็คือ การทำให้ผู้ลี้ภัยในค่ายผู้ลี้ภัย เป็นแหล่งรวบรวม ความร่วมมือที่นานาชาติ หยิบยื่นให้แก่ประชาชนที่ลี้ภัย จึงเป็นการอาศัยสถานการณ์ที่ผู้คนแตกสลาย เจ็บปวด จากความรุนแรง และความหวือหวา ภายในประเทศบ้านเกิด มารวมทรัพยากร สร้างโอกาส สร้างอุดมการณ์ และยึดเหนี่ยวอุดมการณ์ ในการกลับไปต่อสู้กับศัตรู หรือเพื่อต่อรองสร้างรัฐชาติใน แผ่นดินที่เป็นของตนเองจริง ๆ ที่บ้านเกิดต่อไป อย่างเช่น การ บังคับ/จูงใจ ให้ผู้ลี้ภัย นำของบริจาคมา มอบให้ผู้นำมาจัดการผลประโยชน์และนำกลับไปสนับสนุนการรบในฝั่งพม่า หรือการยึดเหนี่ยว ก็โดย ผ่านระบบการศึกษา การประดิษฐ์ประเพณี การปรับเปลี่ยนธรรมเนียมการแต่งกายเสื้อผ้า หรือยึดเหนี่ยวโดยผ่านการสอนและใช้ภาษาที่ประดิษฐ์ใหม่ให้คนในค่ายมีภาษาที่ใช้ร่วมกันเหมือนกัน การสร้างชาติคาเรนนี กระทำบนพื้นฐานที่ประชาชนไม่ได้มีความเป็นหนึ่งเดียวกันในด้านที่มาของกลุ่ม ชาติพันธุ์ เพราะเขามาจากหลาย ๆ กลุ่มชาติพันธุ์ จึงมีความแตกต่างกันทั้ง ภาษา วัฒนธรรม พื้นฐาน การศึกษา ศาสนา และความสนใจทางการเมือง และที่สำคัญพวกเขามีประสบการณ์ของการย้ายถิ่น

ที่แตกต่างกัน เช่น ชาวคาเร็นนี่ บางคนไม่ค่อยได้ติดต่อกับกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ถึงแม้จะเป็นกลุ่มย่อย ๆ ในรัฐ คาเร็นนี่ด้วยกันเองก็ตาม โดยเฉพาะผู้หญิง (Dudley 1999)

ผู้ศึกษาได้แบ่งกลุ่มผู้ลี้ภัยที่จะศึกษาออกมา 3 กลุ่ม เพราะต้องการศึกษากลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบที่ต่อเนื่องและกลายเป็น คนพลัดถิ่นในสามมิติของแบบประเภทการดำรงชีพ นั่นคือ

1. ผู้ลี้ภัยที่เข้ามาอาศัยอยู่ในพื้นที่พักพิงชั่วคราวในประเทศไทย หรือเรียกอีกชื่อว่า ค่ายผู้ลี้ภัย / แคมป์ผู้ลี้ภัย (refugee camp) และมีปฏิสัมพันธ์ภายในเครือข่ายเครือข่ายที่สามารถปรับตัวและสร้างโอกาสในการอยู่อาศัยภายนอกค่ายได้ ในกรณีนี้ หรือกล่าวโดยสรุป คือผู้ลี้ภัยที่อาศัยอยู่สลับไปมาระหว่าง ค่ายผู้ลี้ภัยกับสังคมพลเมืองไทย

2. ผู้ลี้ภัยที่ยังร่อนเร่ชนตัวในป่าเขา ในพื้นที่ชายแดนระหว่างไทยกับพม่า

3. ผู้ลี้ภัยที่มีชีวิตอยู่นอกค่าย อาศัยอยู่ร่วมกับชุมชน พลเมืองไทย

รูปแบบการดำรงชีพของผู้ลี้ภัย ได้เปลี่ยนสถานะตำแหน่งแห่งที่ที่หยุดยั้งรวมเป็นกลุ่มอย่างยาวนาน เริ่มเรียนรู้ที่จะเข้าไปสู่การดำรงอยู่อย่างกระจัดกระจาย จากตำแหน่งแห่งที่เดิมที่เป็น การอยู่อย่างมีกฎระเบียบควบคุมอย่างซับซ้อนโดยได้รับการช่วยเหลือจากองค์กรเอกชนระหว่างประเทศ เป็น ผู้ลี้ภัย หรือ เรฟฟูจี (refugee) ภายในค่ายผู้ลี้ภัย กลายเป็นการอยู่อย่างโดดเดี่ยวพึ่งพาตนเองมากขึ้นในการดำรงชีพในชีวิตประจำวัน มีสถานภาพที่ผิดกฎหมายประเทศไทย เรียกว่า ผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย หรือแรงงานเถื่อน กลุ่มคนเหล่านี้บางส่วนสามารถที่จะแก้ไขปัญหาทางกฎหมายได้ในรูปแบบที่หลากหลายและแตกต่างกัน

ประชาชนคาเร็นนี่ที่เจ็บปวดสูญเสียจากการทำลายของพม่า และจากการทำสงครามระหว่าง กองทัพพม่ากับ กลุ่มต่อต้าน มีจำนวนหนึ่งที่ได้ย้ายเข้ามาอยู่ภายในค่ายผู้ลี้ภัย เพราะเห็นว่าภายในค่ายผู้ลี้ภัยมีระบบการจัดการที่ดี ทั้งด้านอาหาร การสาธารณสุข และการศึกษา และหากรัฐคาเร็นนี่สงบลง เขาสามารถที่จะอาศัยความช่วยเหลือจาก ผู้นำค่าย องค์กรนานาชาติ และรัฐบาลไทย ช่วยจัดเตรียมสิ่งอำนวยความสะดวกและจัดหาที่ดินให้เขาได้ประกอบอาชีพ เลี้ยงครอบครัวได้ ผู้ศึกษาได้ฟังการชี้แจงนโยบายของทางราชการไทยภายในค่ายฯ บ่อย ๆ เกี่ยวกับ คำสัญญาว่าเมื่อไหร่ก็ตามที่สามารถเจรจากับรัฐบาลพม่าได้เป็นที่เรียบร้อย จึงจะส่งพวกเขากลับบ้าน โดยเตรียมระบบสาธารณูปโภคให้พร้อม ทั้งระบบไฟฟ้า คลินิก ถนนลาดยาง โรงเรียน และสิ่งอื่น ๆ ที่จำเป็น พวกเขาจะมีความสุขกว่าอยู่ในประเทศไทย นอกจากนี้ คนที่ไม่ใช่ผู้รับเคราะห์กรรมจากภัยสงครามก็ได้เข้ามาอยู่

ภายในค่ายนี้เพิ่มมากขึ้น ซึ่งเป็นเรื่องที่รับรู้กันทั่วไปว่า ไม่ใช่เพียงแค่ผู้ลี้ภัยจากสงครามโดยตรงเท่านั้น แต่มาจากความไม่เท่าเทียมกันของการพัฒนาประเทศ ระหว่างไทยและประเทศเพื่อนบ้าน พวกเขาในหลาย ๆ คน ยังหวังอีกว่า หากไม่สามารถเดินทางกลับบ้านในลักษณะที่เขาคาดหวัง เขายังมีโอกาสไปประเทศที่สาม ซึ่งอาจจะเป็นทางเลือกหนึ่งของพวกเขา ในหลาย ๆ ทางเลือก ที่อาจจะเป็นไปได้ ในบทต่อไป ผู้ศึกษา ใช้เสนอข้อมูลเกี่ยวกับภายในค่ายผู้ลี้ภัย ว่าชีวิตความเป็นอยู่ภายใน "บ้าน" ที่พวกเขาย้ายเข้ามาอยู่เป็นอย่างไร พวกเขาเรียนรู้อะไรจากการเป็น ผู้ลี้ภัย และ เขาได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของ บ้านที่เป็น ชานานิยมคาเร็นนี

การดำรงอยู่ของพวกเขาเช่นนี้ได้ก่อให้เกิดลักษณะใหม่ขึ้นของการย้ายถิ่น ที่ไม่มีความแน่นอน ไม่หยุดนิ่ง เลื่อนไหลไปตามโอกาสสถานการณ์ และมีสำนึก ของความเป็นครอบครัว เครือญาติ ความรู้สึกสูญเสีย เจ็บปวด บ้านในอดีตที่ถูกสลายไป บ้านในปัจจุบันที่อดอยากหิวโหย อ่างกว้าง และบ้านในจินตนาการที่เป็นความฝัน ชานานิยมในการทรงคืนสิทธิที่ ทำให้พวกเขาเจ็บปวด ความฝันเหล่านี้ พวกเขาไม่สามารถอาจเอื้อมได้หรือสามารถที่จะหวังได้เลยว่าจะเป็นความจริงได้ เป็นสำนึกที่ผู้ปกครองและพวกเขาเองสร้างหล่อเลี้ยงให้เขาให้ได้เป็นอะไรซักอย่างที่ต่องเป็น ที่ไม่ใช่เป็นอย่าง ตัวอย่างที่ผู้ศึกษาได้ยกมาข้างต้น ที่บอกว่า เขาไม่เป็นอะไรซักอย่างที่ ซึ่งจะบรรยายโดยละเอียดในเนื้อหาต่อไป

จากคำพูดที่ผู้ศึกษายกตัวอย่างมา จะเห็นได้ว่าพวกเขามีชีวิตที่อยู่นอกระบบการรับรู้ของผู้คน หน่วยงาน ผู้ศึกษาเห็นว่า พวกเขาไม่สามารถจัดประเภทที่จะเข้าไปอยู่รวมกับการจัดประเภทกลุ่มต่าง ๆ ได้ แต่อาจจะจัดประเภทที่หายาก ๆ อย่างเช่น dispersal หรือ immigrant ซึ่งก็ยังคงคลุมเครือ และไม่สามารถที่จะเข้าใจรูปแบบชีวิตของพวกเขาได้ ผู้ศึกษาต้องการที่จะนิยามและจัดประเภทของพวกเขาในป้ายชื่อที่ว่า คนพลัดถิ่น (diaspora) และรูปแบบการดำรงชีพ ที่เรียกว่า ชีวิตพลัดถิ่น (life of the diaspora)